Edgar Allan Poe

Misterul Mariei Rogêt[1]

Es Giebt eine Reihe idealischer Begebenheiten die der Wirklichkeit parallel läuft. Selten jallen sie zusammen. Menschen und Zufälle modifizieren gewönulich die idealische Begebenheit, so dass sie unvollkommen erscheint, und ihre Folgen gleichfalls unvollkommen sind. So bei der Reformation: statt des Protestantismus kam das Lutherthum hervor.[2]

NOVALIS[3] Moral Ansichten

Puţini sunt aceia, chiar printre cugetătorii cei mai cumpăniţi, care să nu fi fost surprinşi uneori de o credinţă sfielnică, nedesluşită şi totuşi dătătoare de fiori, în faptele supranaturale când au fost puşi în faţa unor coincidenţe atât de

---

[1] La ediţia întâi a *Mariei Reget,* notele din josul paginii adăugate acum au fost considerate de prisos; trecând însă câţiva ani de la drama pe care se întemeiază povestirea, ni s-a părut nimerit să le dăm şi să spunem totodată câteva cuvinte care să lămurească tema generală. O tânără fată, *Mary Cecilia Rogers,* a fost ucisă în apropiere de New York şi, cu toate că moartea ei a stârnit vreme îndelungată un nedezminţit interes, misterul ce o învăluia nu fusese încă dezlegat în timpul când a fost scrisă şi publicată nuvela aceasta. Aici, sub cuvânt că povesteşte destinul unei *grisette* pariziene, autorul a urmărit îndeaproape faptele esenţiale ale adevăratului asasinat al Mariei Rogers, pe cele neesenţiale schiţându-le numai comparativ. În felul acesta, orice argument întemeiat pe ficţiune se poate aplica la adevăr, şi căutarea adevărului este tocmai scopul avut în vedere. *Misterul Mariei Roget* a fost scris departe de locul crimei şi fără alte mijloace de cercetare decât ziarele ce au putut fi procurate. Astfel că autorului, i-au scăpat multe lucruri pe care le-ar fi aflat dacă s-ar fi dus la faţa locului şi ar fi cunoscut oraşul. Cu toate acestea, n-ar fi rău să amintim că mărturisirile a *două* persoane (una dintre ele fiind doamna Deluc din povestirea noastră), făcute la răstimpuri diferite, mult după tipărirea lucrării, au confirmat întru totul nu numai concluzia generală, dar până şi *toate* amănuntele mai de seamă şi imaginare cu ajutorul cărora s-a ajuns la concluzia enunţată (n.a.)

[2] Sunt serii ideale de evenimente care se desfăşoară în paralel cu cele reale. Ele se suprapun arareori. Oamenii şi împrejurările schimbă îndeobşte cursul ideal al întâmplării, astfel încât ea apare nedesăvârşită şi urmările ei sunt de asemenea nedesăvârşite. Aşa a fost şi cu Reforma: în locul protestantismului, s-a ivit luteranismul (germ.).

[3] Pseudonimul poetului liric *Friedrich von Hardenberg* (1772—1801), unul dintre exponenţii romantismului german

miraculoase, încât mintea nu era în stare să vadă în ele nişte simple coincidenţe. Astfel de sentimente — acea credinţă sfielnică de care am pomenit neavând niciodată întreaga putere a cugetării — astfel de sentimente arareori pot fi pe deplin înăbuşite, afară numai dacă se recurge la teoria şansei, sau, cum i se mai zice în termeni tehnici, la calculul probabilităţilor. Calculul acesta însă este pur matematic în esenţa sa: şi de aici ia naştere acea anomalie care constă în a aplica cea mai precisă şi mai rigidă dintre ştiinţe umbrei şi spiritului lucrurilor celor mai anevoie de pătruns din lumea speculaţiilor.

Amănuntele cu totul neobişnuite pe care sunt chemat acum să le dau în vileag vor alcătui, aşa cum se va vedea după desfăşurarea lor în timp, partea întâi dintr-o serie de coincidenţe aproape de neînţeles, a căror urmare sau încheiere va fi recunoscută de toţi cititorii în asasinatul de curând întâmplat la New York, al Maryei Cecilia Rogers.

Acum aproape un an, când am încercat, într-un articol intitulat Crimele din Rue Morgue, să schiţez câteva trăsături cu totul deosebite ale inteligenţei prietenului meu, cavalerul G. Auguste Dupin, nu-mi dădea prin gând că voi mai avea vreodată prilejul să tratez acest subiect. Descrierea caracterului acestuia era singurul lucru ce-l urmăream. Şi scopul a fost atins pe deplin în năprasnica desfăşurare de întâmplări menite să dovedească firea ciudată a lui Dupin. Aş fi putut aduce şi alte pilde, dar n-aş fi putut să dovedesc mai mult decât atât. Cu toate acestea, ultimele evenimente, în surprinzătoarea lor desfăşurare, mi-au redeşteptat în minte mai multe amănunte, care vor avea întrucâtva înfăţişarea unor mărturisiri smulse cu de-a sila. Ar fi într-adevăr de neînţeles dacă, aflând ceea ce am aflat acum, de curând, aş trece sub tăcere tot cea am văzut şi tot ce am auzit cu mult mai înainte.

După ce a luat sfârşit tragedia iscată prin moartea doamnei L'Espanaye şi a fiicei sale, Dupin izgoni din minte această întâmplare şi se adânci iar, după vechiul său obicei, într-o sumbră visare. Având de când mă ştiu o înclinare spre abstracţiune, m-am potrivit şi eu îndată felului său de a fi. Şi locuind mai departe în apartamentul nostru din Faubourg St. Germain, am lăsat la voia întâmplării viitorul şi ne-am abandonat fără grijă în legănarea prezentului, înflorind cu visele noastre lumea întunecată ce ne înconjura.

Dar aceste vise nu erau fără întreruperi. Se poate lesne închipui că rolul jucat de prietenul meu în drama din Rue Morgue nu a putut să nu lase urme în amintirea poliţiei pariziene. În rândul agenţilor, ei, numele de Dupin ajunsese un nume cunoscut. Caracterul simplu al inducţiilor prin care dezlegase misterul nefiind dezvăluit niciodată, nici măcar prefectului şi nimănui altcuiva decât mie, nu e de mirare, firește, că afacerea era privită ca un lucru aproape miraculos şi că puterea de analiză a lui Dupin i-a făcut o faimă de ghicitoare. Sinceritatea lui l-ar fi făcut să dezmintă o astfel de eroare din partea oricui l-ar fi întrebat. Dar firea nepăsătoare nu-i îngăduia să se mai frământe din pricina unui lucru care încetase de mult să-l intereseze. Aşa se întâmplă că el ajunse steaua călăuzitoare spre care se îndrepta ochiul poliţiei; şi nu puţine au fost cazurile în care, din partea Prefectului de poliţie, s-au făcut încercări de a folosi luminile lui. Unul dintre cele mai însemnate a fost asasinarea unei tinere fete cu numele de Marie Rogêt.

Faptul s-a întâmplat doi ani după grozăviile petrecute în Rue Morgue. Marie — al cărei nume de botez şi de familie vor atrage pe loc atenţia prin asemănarea lor cu acelea ale unei nenorocite vânzătoare de ţigări — era singura fiică a văduvei Estelle Rogêt. Tatăl ei murise când fata era încă o copiliţă; şi din clipa morţii lui şi până cu vreo optsprezece luni înainte de asasinatul care alcătuieşte miezul povestirii noastre, mama şi fiica au stat împreună în Rue Pavée-Saint-André[4] unde doamna Rogêt ţinea o pensiune, ajutată fiind de Marie. Lucrurile au mers astfel până ce fata a împlinit vârsta de 22 de ani, când marea ei frumuseţe atrase atenţia unui negustor de parfumuri care ocupa unul dintre magazinele de la parter în clădirea teatrului „Palais Royal" şi printre ai cărui muşterii fără căpătâi năpădiseră toată vecinătatea. Monsieur Le Blanc[5] îşi dădea seama de foloasele pe care le-ar putea trage din prezenţa în drogheria sa a frumoasei Marie. Propunerea lui mărinimoasă a fost primită fără şovăire de tânăra fată, deşi cu oarecare îndoială din partea doamnei Rogêt.

Socotelile negustorului au ieşit întocmai, şi saloanele sale au ajuns vestite mulţumită farmecului drăgălaşei grisette. Se împlinise aproape anul de când intrase în slujba asta, când admiratorii săi au fost nespus de tulburaţi de neaşteptata-i

[4] Nassau Street (n.a.).
[5] Anderson (n.a.).

dispariţie din magazin. Monsieur Le Blanc nu era în stare să dea nici o lămurire cu privire la lipsa ei, şi doamna Rogêt era înnebunită de grijă şi de spaima. Pe loc, ziarele puseră stăpânire pe acest subiect, şi poliţia era tocmai pe punctul de a face cercetări serioase, când, într-o bună zi, dimineaţa, după ce trecuse o săptămână, Marie se ivi, teafără şi sănătoasă, dar cu o uşoară umbră de tristeţe, la tejgheaua parfumeriei. Orice anchetă, în afară de aceea cu caracter particular, a fost, fireşte, numaidecât întreruptă. Monsieur Le Blanc o ţinea morţiş, ca şi mai înainte, că el nu ştie nimic. Marie şi doamna Rogêt răspunseră la toate întrebările cum că fata îşi petrecuse săptămâna trecută în casa unei rude de la ţară. Astfel afacerea a fost clasată şi îndeobşte uitată; căci tânăra fată, în scopul vădit de a se feri de curiozităţile prea stăruitoare, îşi luă în curând rămas bun pentru totdeauna de la negustorul de parfumuri şi-şi căută un refugiu în casa mamei ei din Rue Pavée-Saint-André.

Trecuseră aproape cinci luni de la întoarcerea ei acasă, când deodată prietenii au fost pentru a doua oară alarmaţi de o nouă şi neaşteptată dispariţie. Au trecut trei zile, şi totuşi nu s-a aflat nimic despre ea. În a patra zi, cadavrul Mariei a fost găsit plutind pe Sena[6], lângă malul opus cartierului în care se află Rue Pavée-Saint-André, într-un punct nu prea îndepărtat de împrejurimile pustii ale barierei cunoscute sub numele de Barrière du Roule[7].

Grozăvia acestei crime, fiindcă era din capul locului vădit că se săvârşise o crimă, tinereţea şi frumuseţea victimei şi, mai presus de toate, faima-i de mai înainte, totul contribuia să tulbure adânc spiritele unui public atât de sensibil cum este cel parizian. Nu-mi pot aminti vreo întâmplare asemănătoare care să fi făcut atâta vâlvă pretutindeni. Vreme de câteva săptămâni, char şi cele mai însemnate chestiuni politice la ordinea zilei au fost date uitării, ca să se discute numai şi numai această arzătoare problemă. Prefectul se străduia ca niciodată, şi fireşte că toate forţele poliţiei poriziene au fost puse în mişcare în toată amploarea lor.

Îndată după descoperirea cadavrului, nimeni nu-şi închipuia că ucigaşul va fi în stare să scape multă vreme de urmărirea ce

---

[6] Fluviul Hudson (n.a.).

[7] Weehawken (n.a.).

fusese numaidecât pusă la cale. Abia după ce trecuse o săptămână, s-a crezut nimerit să se ofere o recompensă; şi chiar atuncea, recompensa aceasta se mărgini la o mie de franci. Între timp, cercetările îşi urmau cursul, dacă nu întotdeauna cu dibăcie, în schimb cu multă stăruinţă, şi numeroase persoane au fost anchetate fără nici un rezultat; în acelaşi timp, datorită lipsei îndelungate a oricărui fir conducător în misterul acesta, nerăbdarea publicului creştea din ce în ce mai mult. După zece zile s-a găsit cu cale să se dubleze suma oferită la început şi, în cele din urmă, trecând şi cea de a doua săptămână fără a duce la vreo descoperire, şi resentimentele parizienilor împotriva poliţiei răbufnind în câteva emeutes[8] serioase, prefectul îşi luă răspunderea să ofere suma de douăzeci de mii de franci pentru „descoperirea asasinului" sau, dacă s-ar face dovada că au fost mai mulţi vinovaţi, „pentru desceperirea oricăruia dintre asasini". În înştiinţarea care anunţa această răsplată se făgăduia şi iertarea deplină oricărui părtaş care ar fi făcut mărturisiri împotriva complicilor săi. Se mai adăuga la aceasta, pe locurile unde era afişată, un anunţ special al unui comitet de cetăţeni care ofereau zece mii de franci peste suma făgăduită de Prefectură. Toată recompensa se ridica astfel la nu mai puţin de treizeci de mii de franci, sumă ce putea fi socotită ca nespus de mare dacă ţinem seama de situaţia modestă a fetei şi de faptul că în marile oraşe se întâmplă prea adesea grozăvii de soiul acesta.

Nimeni nu se mai îndoia acum că misterul acestei crime va fi dezlegat pe loc. Dar, cu toate că, într-o împrejurare sau două, s-au făcut unele arestări care dădeau făgăduieli de dezlegare, nu s-a descoperit totuşi nimic în sarcina celor bănuiţi, şi au fost numaidecât puşi în libertate. Oricât ar părea de ciudat, trei săptămâni trecuseră de la descoperirea cadavrului şi nici cea mai sfioasă rază de lumină nu fusese aruncată asupra acestui mister. Totodată, nici un fel de zvon, oricât de slab, în legătură cu această întâmplare, care tulburase atât de adânc toate spiritele, nu ajunsese încă la urechea mea şi a lui Dupin. Adânciţi de aproape o lună de zile în nişte cercetări asupra cărora ne concentrasem întreaga noastră atenţie, nici unul dintre noi nu ieşise din casă, nici nu primise pe nimeni şi nu-şi aruncase decât în treacăt ochii asupra articolelor politice mai de

[8] Izbucniri tumultuoase (fr.).

seamă de prin gazetele zilnice. Cel care ne-a vorbit întâia oară despre această crimă a fost însuşi G. A venit la noi foarte devreme în după-amiaza din 13 iulie a anului 18.., şi a rămas până noaptea târziu. Era foarte necăjit că toate încercările sale de a-i încolţi pe asasini dăduseră greş. Reputaţia lui se afla în joc, ne spunea el cu acel fel de a fi al său atât de parizian. Chiar şi onoarea-i era primejduită. Ochii lumii erau aţintiţi asupra-i şi ar fi fost în adevăr în stare de orice sacrificiu pentru lămurirea acestui mister. Îşi încheie expunerea destul de caraghioasă cu o laudă închinată acelei însuşiri a lui Dupin pe care binevoi să o numească „tact" şi îi făcu acestuia o propunere făţişă şi desigur generoasă, a cărei valoare nu mai eram împuternicit să o dezvălui, dar care nu are vreo legătură cu adevăratul subiect al povestirii mele. Prietenul meu respinse pe cât putu mai cuviincios complimentul, dar primi numaidecât propunerea, cu toate că foloasele ce le-ar fi tras de pe urma ei erau cu totul problematice. O dată înţeleşi asupra acestui punct, prefectul porni îndată să se explice asupra propriilor sale ipoteze, împletindu-le cu nesfârşite comentarii asupra mersului anchetei, de care până atunci nu avusesem cunoştinţă. Vorbi îndelung şi, fără îndoială, într-un fel savant; iar în vreme ce eu, pe măsură ce noaptea se înteţea, îmbiindu-ne la somn, strecuram la întâmplare câte un cuvânt, Dupin, care sta neclintit în fotoliul său de totdeauna, era parcă întruparea atenţiei pline de respect. Cât durase această întrevedere, nu-şi scosese ochelarii, şi mi-era de ajuns să arunc o privire când şi când prin sticlele lor verzi ca să mă încredinţez că, pe tăcute, dormise totuşi adânc în întreg acel răstimp de şapte-opt ceasuri de chin care s-au scurs până la plecarea prefectului.

În dimineaţa următoare ne-am procurat de la Prefetură un raport amănuţit al anchetei, iar de la sediul diferitelor gazete, câte un exemplar al fiecărui număr în care se publicase vreun reportaj mai important ce relata din fir a păr această tristă întâmplare. Lăsând la o parte tot ceea ce era vădit eronat, aceste numeroase reportaje se reduceau cam la atât: Marie Rogêt părăsise casa mamei sale din Rue Pavée-Saint-André duminică, 22 iunie 18.., pe la orele 9 dimineaţa. La plecare spusese unui domn, anume Jacques Et. Eustache[9], lui şi numai lui, că are de gând să petreacă ziua la o mătuşă care locuia în

[9] Payne (n.a.).

Rue des Dromes. Rue des Dromes este o uliţă scurtă şi îngustă, dar foarte populată, nu departe de malul Senei şi la o depărtare de vreo două mile — dacă ai tăia de-a dreptul — de pensiunea doamnei Rogêt. St. Eustache era un pretendent recunoscut la mâna Mariei şi locuia la pensiune, unde lua şi masa. El trebuia să meargă să-şi ia logodnica pe înserat şi s-o însoţească până acasă. S-a întâmplat însă că în după-amiaza aceea a plouat cu găleata. Şi presupunând că dânsa va rămâne toată noaptea la mătuşa ei (aşa cum mai făcuse şi altă dată), a crezut că nu e nevoie să-şi ţină făgăduiala. După ce se înnoptase, a auzit-o pe doamna Rogêt (care era o bătrână infirmă de 70 de ani) spunând că se teme „că n-o s-o mai văd niciodată pe Marie". Vorba asta însă nu nu prea a fost luată în seamă în clipa aceea.

Luni s-a constatat cum că fata nu se dusese în Rue des Dromes, şi după ce trecu ziua întreagă fără nici o veste de la ea, s-a pornit o cercetare târzie în anume locuri din oraş şi din împrejurimi. Cu toate acestea, abia a patra zi de la dispariţie s-a aflat ceva mai de seamă în privinţa ei. În ziua aceea (miercuri, 25 iunie), un oarecare Monsieur, Beauvais[10], care, dimpreună cu un prieten, o căuta pe Marie lângă Barrière du Roule, pe malul Senei, peste drum de Rue Payee-Saint-André, fu înştiinţat că tocmai atunci un cadavru fusese adus la ţărm de câţiva pescari, ce l-au găsit plutind pe apa fluviului. Văzând trupul neînsufleţit, Beauvais, după ce stătu puţin la îndoială, l-a recunoscut ca fiind al vânzătoarei de parfumuri. Prietenul său îl recunoscuse şi mai repede.

Faţa era mânjită cu sânge închegat, din care parte se prelinsese pe gură. Nici urmă de spumă, cum se observă la cei înecaţi. Ţesutul celular nu era decolorat. În jurul gâtului se vedeau vânătăi şi urme de degete. Braţele îi erau încrucişate pe piept şi înţepenite. Pumnul drept era încleştat, mâna stângă în schimb stătea pe jumătate deschisă. Jur împrejur pe încheietura stângă erau două zgârieturi adânci, făcute după cât se pare de nişte sfori sau de o singură sfoară răsucită de mai multe ori. Încheietura mâinii drepte era şi ea foarte zgâriată, dar numai în parte. Asemena şi spinarea, în tot lungul ei, şi mai cu deosebire omoplaţii. Ca să poată aduce cadravrul la mal, pescarii îl legaseră cu o frânghie, însă nu aceasta a fost pricina zgârieturilor. Muşchii gâtului erau foarte umflaţi. Nu se vedeau tăieturi

[10] Crommelin (n.a.).

aparente, nici vânătăi de pe urma vreunor lovituri. S-a găsit şi o bucată de şiret atât de strâns legat în jurul gâtului, încât nici nu se mai vedea: era cu totul îngropat în carne şi fixat cu un nod care se afla tocmai sub urechea stângă. Numai atât, şi ar fi fost de ajuns ca să-i pricinuiască moartea. Raportul medicului chezăşuia pe deplin virtutea răposatei. Afirma că avusese de îndurat o siluire brutală. Starea cadavrului în clipa găsirii îngăduia cu uşurinţă recunoaşterea lui de către prieteni.

Rochia îi era ruptă şi în mare neorânduială. Din partea de jos a veşmintelor fusese sfâşiată o bucată lată cam de o palmă, mergând până la talie, fără a fi însă smulsă de tot: era înfăşurată de trei ori în jurul mijlocului şi prinsă printr-un fel de nod la spate. Fusta de dedesubt era din muselină subţire; şi din ea fusese sfâşiată în întregime o bucată în lăţime cam de un cot; fusese însă sfâşiată pe fir cu şi cu multă grijă. A fost găsită în jurul gâtului şi prinsă într-un nod solid. Deasupra fâşiei de muselină şi a bucăţii de şiret erau legate panglicile unei pălării, care atârna în jos. Nodul cu care erau legate panglicile pălăriei arăta că nu era un nod făcut de o femeie, ci un simplu nod pescăresc.

După identificare, cadavrul n-a fost dus, ca de obicei, la morgă (această formalitate fiind de prisos), ci îngropat fără zăbavă nu departe de locul unde fusese scos la mal. Mulţumită străduinţei lui Beauvais, afacerea a fost înăbuşită cu mare grijă, atât cât s-a putut; şi au trecut mai multe zile înainte ca lumea să înceapă să se frământe. În cele din urmă, un săptămânal[11] şi-a însuşit subiectul. Cadavrul a fost dezgropat şi s-a ordonat o nouă anchetă, dar nu s-a mai descoperit nimic nou, afară de ceea ce se ştiuse până atunci. Acum, însă, hainele au fost arătate mamei şi prietenilor decedatei şi recunoscute întru totul ca fiind acelea purtate de tânăra fată când plecase de acasă.

Între timp, frământarea creştea ceas cu ceas. Mai multe persoane au fost arestate şi apoi puse în libertate. În primul rând fu bănuit St. Eustache; şi nu izbuti din capul locului să facă o dare de seamă lămurită asupra locurilor pe unde umblase în duminica în care Marie a plecat de acasă. După aceea, însă, a prezentat domnului G. câteva alibiuri care se potriveau destul de mulţumitor cu fiecare ceas din ziua aceea. Cum timpul trecea şi nu se mai descoperea nimic nou, mii de zvonuri contradictorii

[11] The New York Mercury (n.a.).

luau naştere, răspândindu-se pretutindeni, şi ziariştii îşi făceau de lucru cu tot felul de presupuneri. Între acestea, cea care atrase mai mult atenţia a fost ipoteza că Marie Rogêt s-ar mai fi aflat încă în viaţă, că trupul găsit în Sena ar fi fost al unei alte nenorocite. Ar fi nimerit să supun cititorilor unele paragrafe conţinând ipoteza despre care e vorba. Aceste paragrafe sunt transcrise cuvânt cu cuvânt după L'Etoile[12], o gazetă condusă de obicei cu multă pricepere.

"Domnişoara Rogêt a părăsit locuinţa mamei sale într-o duminică dimineaţa, în ziua de 22 iunie 18.., în scopul mărturisit de a merge să vadă o mătuşă sau altă rudă în Rue des Dromes. Din clipa aceea, nimeni nu pare să o mai fi zărit. Nici o urmă, nici o ştire despre ea... Nu s-a arătat până acum nimeni care s-o fi zărit în ziua aceea, după ce a trecut pragul locuinţei mamei sale... Dar, deşi nu suntem încredinţaţi că Marie Rogêt mai era încă printre cei vii duminică, 22 iunie, după ora 9, avem dovada că până la ora aceasta ea era încă în viaţă. Miercuri la amiază s-a descoperit un cadavru de femeie care plutea spre mal, la Barrière de Roule. Chiar dacă presupunem că Marie Rogêt ar fi fost aruncată în apă la trei ore după ce părăsise casa mamei sale, tot nu ar fi decât trei zile de când plecase de acasă, trei zile încheiate. Dar e o nebunie să crezi că omorul, în cazul că e un omor la mijloc, a putut fi desăvârşit destul de devreme ca să îngăduie ucigaşilor să arunce cadavrul în fluviu înainte de miezul nopţii. Cei ce se fac vinovaţi de asemenea crime înspăimântătoare se împacă mai bine cu întunericul decât cu lumina... Vedem dar că, dacă trupul găsit în fluviu era al Mariei Rogêt, el n-a putut sta în apă decât două zile şi jumătate sau cel mult trei. Experienţa ne învaţă că trupurile celor înecaţi sau cadavrele aruncate în apă imediat după o moarte violentă au nevoie de şase până la zece zile pentru a ajunge într-o stare de descompunere destul de înaintată ca să iasă la suprafaţă. Chiar şi atunci când se trage cu tunul într-un cadavru şi acesta se ridică mai înainte de a fi stat sub apă măcar cinci, şase zile, el se duce iar la fund dacă e lăsat în voia lui. Şi acum ne întrebăm: ce ar fi putut oare pricinui în cazul acesta o abatere de la cursul firesc al lucrurilor? Dacă trupul, aşa ciopârţit cum era, a stat pe mal până în noaptea de marţi, s-ar fi găsit pe mal vreo urmă

[12] *The New York Brother Jonathan,* editat de H. Hastings Weld, Esq. (n.a.).

lăsată de ucigaşi. E de asemenea greu de crezut că trupul ar fi putut să revină atât de repede la suprafaţă chiar dacă ar fi fost aruncat în apă la două zile după moarte. Şi mai departe, pare cu totul improbabil ca ticăloşii care au săvârşit un asasinat, aşa cum îl presupunem noi, să fi aruncat cadavrul în apă fără să lege de el o greutate care să-l scufunde, când ar fi fost atât de lesne să ia această măsură de prevedere."

Autorul demonstrează mai departe că trupul neînsufleţit trebuia să fi stat în apă „nu numai trei zile, ci de cinci ori câte trei zile cel puţin", căci era atât de descompus, încât Beauvais foarte anevoie l-a recunoscut. Afirmaţia aceasta din urmă, însă s-a dovedit neîntemeiată. Dar să continuăm cu traducerea:

„Care sunt atunci faptele care-l fac pe Monsieur Beauvais să spună că nu se îndoieşte câtuşi de puţin că trupul acela era al Mariei Rogêt? Sfâşiind mâneca rochiei, el a declarat că a găsit unele semne care i-au dovedit că se află chiar în faţa ei. Lumea a presupus îndeobşte că trebuie să fi fost vorba de nişte cicatrice. El a pipăit braţul şi a găsit pe el fire de păr, ceea ce, după noi, e un lucru cum nu se poate închipui mai neînsemnat, şi tot atât de puţin doveditor ca şi găsirea braţului într-o mânecă. Monsieur Beauvais nu s-a întors acasă în acea noapte; dar miercuri pe la 7 seara i-a trimis vorbă doamnei Rogêt că cercetările cu privire la fiica ei îşi urmează cursul. Chiar dacă am merge cu îngăduinţa până acolo încât să socotim că doamna Rogêt n-a putut ieşi din casă din pricina vârstei şi a supărării sale (ceea ce ar fi cam mult), trebuia negreşit să fie cineva care să găsească de cuviinţă a lua parte la cercetări, de vreme ce credea că trupul era al Mariei. Dar nu s-a prezentat nimeni. Nimic nu s-a pomenit despre toate acestea şi nici nu s-a zvonit prin Rue Pavée-Saint-André ceva care să fi ajuns la urechile locatarilor din aceeaşi clădire. Domnul St. Eustache, iubitul şi viitorul soţ al Mariei, care se afla în pensiune în casa mamei ei, declară că n-a aflat despre descoperirea cadavrului logodnicei sale până a doua zi de dimineaţă, când Monsieur Beauvais a venit în camera sa şi i-a povestit totul. Am fost foarte uimiţi că o asemenea veste a fost primită cu atâta răceală."

În felul acesta, ziarul a încercat să creeze impresia unei

lipse de interes din partea rudelor victimei, de neînţeles dacă ele ar fi fost într-adevăr încredinţate că trupul era al Mariei Rogêt. L'Etoile lasă să se înţeleagă anume că Marie ar fi lipsit din oraş, cu complicitatea prietenilor săi, dintr-o pricină care-i punea în joc virtutea, şi că acei prieteni, atunci când s-a găsit în Sena un trup înecat care semăna oarecum cu al fetei, s-au folosit de prilej pentru a răspândi public ştirea că a murit. Dar şi de data asta L'Etoile se cam pripise. Era cu prisosinţă dovedit că acea presupusă nepăsare nici n-a existat. Bătrâna doamnă era foarte slăbită şi atât de tulburată, încât n-ar fi fost în stare să ia parte la nici o slujbă sau ceremonie. Cât despre St. Eustache, departe de a fi primit vestea cu răceală, parcă îşi ieşise din minţi de durere; se frământa atât de mult, încă Monsieur Beauvais îl dădu în seama unui prieten care-i era şi rudă, să aibă grijă de el şi să nu-l lase să fie de faţă la cercetări cu prilejul dezgropării. Mai mult decât atât: deşi L'Etoile afirmă că reînhumarea cadavrului s-a făcut pe cheltuiala statului — familia respingând o propunere avantajoasă privitoare la un loc de mormânt — şi nici un membru al familiei nu ar fi luat parte la înmormântare, repet că, deşi, pentru a mări impresia pe care urmăreşte să o producă, L'Etoile afirmă toate acestea, s-a dovedit cu prisosinţă că toate sunt vorbe fără temei. Într-un număr următor al revistei s-a încercat să se dea vina până şi pe Beauvais. Redactorul spune:

„Iată că în chestiunea aceasta a intervenit o schimbare. Ni s-a spus că, odată, pe când o doamnă B. se afla la doamna Rogêt în casă, Monsieur Beauvais, care tocmai pleca, îi spuse că aştepta un gendarme şi că dânsa — adică doamna B. — nu trebuia să-i spună nimic acestuia până la întoarcerea lui, ci să-l lase în seama sa. În starea actuală a lucrurilor, Monsieur Beauvais pare că ţine zăvorât în conştiinţa lui întreg secretul acestei afaceri. Nu se poate face un pas fără Monsieur Beauvais. Orice cale ai apuca, te împiedici de el. Dintr-o pricină oarecare, a hotărât ca nimeni să nu aibă de-a face cu ancheta în afară de el; a înlăturat pe toţi bărbaţii din familie într-un chip cu totul ciudat, după spusele lor. Se pare că s-a împotrivit propunerii de a se îngădui rudelor să vadă cadavrul."

Faptul următor a dat oarecare aparenţă de adevăr bănuielii

aruncate asupra lui Beauvais. Cineva care, cu puţin înaintea dispariţiei fetei, se dusese să-l caute, în lipsa lui, la biroul unde lucra, văzuse un trandafir trecut prin gaura cheii şi numele de Marie scris pe o tăbliţă pusă acolo la îndemână.

Impresia generală, atât cât am putut să spicuim din ziare, era că Marie ar fi fost victima unei bande de aventurieri care au târât-o până la fluviu, au maltratat-o şi au ucis-o. Cu toate acestea, Le Commerciel[13], ziar cu multă greutate, a combătut cu îndârjire această părere a publicului. Citez un pasaj sau două din coloanele sale:

„Suntem încredinţaţi că, până în clipa de faţă, cercetările au luat o cale greşită, cel puţin atâta vreme cât au fost îndreptate spre Barrière du Roule. Nu este cu putinţă ca femeia aceasta tânără, pe care mii de oameni o cunoşteau atât de bine, să fi trecut pe trei străzi fără s-o vadă nimeni şi oricine ar fi văzut-o ar fi ţinut-o minte, fiindcă trezea interesul tuturor celor ce o cunoşteau. A ieşit din casa tocmai la vremea când străzile erau pline de lume... E cu neputinţă să se fi dus la Barrière du Roule, sau în Rue des Dromes, fără să fi fost recunoscută de o duzină de oameni; totuşi, nimeni n-a venit să spună că ar fi zărit-o după ce a trecut pragul casei mamei sale şi nu există nici o dovadă că a plecat, într-adevăr, în afară de mărturia privitoare la intenţia ei vădită de a ieşi. Rochia i-a fost sfâşiată în bucăţi cu care au înfăşurat-o şi au legat-o; şi în felul acesta, trupul a putut fi purtat ca un balot. Dacă omorul ar fi fost săvârşit la Barrière du Roule, nu ar fi fost nevoie de o asemenea măsură. Faptul că trupul neînsufleţit a fost găsit plutind în apropiere de barieră nu e o dovadă în privinţa locului unde a fost aruncat în apă... O fâşie lungă de două picioare şi lată de un picior din fusta sărmanei fete a fost ruptă şi legată sub bărbie şi în jurul gâtului ei pesemne pentru a o împiedica să ţipe. Aceasta nu poate fi decât fapta unor derbedei care nu aveau nici batistă în buzunar."

Cu o zi două înainte ca prefectul să vină la noi, poliţia căpătase totuşi o informaţie importantă, care părea că spulberă cel puţin partea cea mai însemnată a argumentării din Le Commerciel. Doi băieţei, copiii unei doamne, anume Deluc, pe

[13] New York Journal of Commerce (n.a.).

când hoinăreau prin pădurea de lângă Barrière du Roule, au pătruns din întâmplare într-un tufiş des, în care să găseau trei-patru pietroaie mari, alcătuind un fel de scaun cu spătar şi taburet. Pe piatra de sus era o fustă albă, pe cea de a doua, o eşarfă de mătase. S-au mai găsit acolo o umbrelă, o pereche de mănuşi şi o batistă. Pe batistă era scris numele „Marie Rogêt". S-au descoperit zdrenţe din rochie agăţate de mărăcinii dimprejur. Pământul era bătătorit, tufişurile rupte: nu putea fi nici o îndoială că avusese loc o luptă. S-a observat că împrejmuirea dintre boschet şi râu fusese doborâtă şi pe pământ se vedeau urmele unei poveri foarte grele care fusese târâtă pe acolo.

O gazetă săptămânaltă, Le Soleil[14], a făcut următoarele comentarii asupra descoperirii, comentarii care nu erau decât ecoul părerii întregii prese pariziene:

„E vădit că lucrurile au stat acolo vreme de trei-patru săptămâni; erau cu totul mucegăite şi lipite unele de altele din pricina ploii. În jurul lor crescuse iarba şi acoperise o parte din ele. Mătasea umbrelei era trainică; dar pe dinăuntru firele se tăiaseră. La capătul de sus, unde fusese îndoită şi răsucită, era putredă şi plină de mucegai şi, când au încercat să o deschidă, s-a sfâşiat... Bucăţile din rochie, agăţate în spini, erau cam de trei palme lăţime şi de şase palme lungime. Una era tivul rochiei, care fusese cârpit, cealaltă nu era de lângă tiv, ci o parte din fustă. Arătau ca nişte fâşii rupte şi stăteau agăţate de tufişul de mărăcini cam la un picior deasupra pământului... Aşadar, nu încape nici o îndoială că a fost descoperit locul acestei fioroase crime."

Îndată după descoperire, s-a înfăţişat un martor nou. Doamna Deluc spuse că ţine un han la marginea drumului, nu departe de malul fluviului, chiar peste drum de Barrière du Roule. Împrejurimile sunt cu totul neumblate. Duminica este locul de întâlnire obişnuit al haimanalelor oraşului, care trec fluviul cu barca. În duminica acaea, pe la ceasurile 3 după amiază, o tânără fată a sosit la han, însoţită de un tânăr oacheş.

---

[14] * *Philadelphia Saturday Evening Post,* editat Peterson, Esq. (n.a.).
de C. I.

Amândoi au rămas acolo câtăva vreme. La plecare, au luat-o pe drumul care ducea în pădurea deasă din apropiere. Atenţia doamnei Deluc a fost atrasă de rochia pe care o purta fata, fiindcă semăna cu a unei răposate rubedenii de-a ei. S-a uitat mai cu deosebire la eşarfă. Îndată după plecarea acelei perechi, s-a pomenit cu o ceată de dalcauci care au făcut tărăboi, au mâncat şi au băut pe veresie, au luat-o pe acelaşi drum cu tânărul cu fata, s-au întors la han pe înserat şi au trecut Sena ca şi cum ar fi fost foarte grăbiţi.

În aceeaşi seară, puţin după lăsarea întunericului, doamna Deluc şi cu fiul ei mâi mare au auzit ţipete de femeie în apropierea hanului. Ţipetele erau cumplite, dar n-au ţinut mult. Doamna Deluc a recunoscut nu numai eşarfa care fusese găsită în boschet, dar şi rochia ce fusese descoperită o dată cu cadavrul. Un conducător de omnibus, anume Valence[15], a declarat că el a văzut-o pe Marie Rogêt în acea duminică trecând Sena cu vaporaşul, însoţită de un tânăr oacheş. El, Valence, o cunoştea pe Marie şi nu se putea înşela când era vorba de ea. Lucrurile aflate în boschet au fost întru totul recunoscute de rudele Mariei.

Articolele cu ancheta şi mărturiile adunate astfel de mine din ziare, la îndemnul lui Dupin, mai conţineau încă un fapt, dar un fapt care părea să fie de o mare însemnătate. Se pare că îndată după descoperirea hainelor descrise mai sus, trupul neînsufleţit al lui St. Eustache, logodnicul Mariei, a fost găsit în apropierea locului unde totul făcea acum să se creadă că s-ar fi petrecut crima. O fiolă goală, purtând eticheta „Laudanum"[16], a fost găsită lângă el. Răsuflarea lui arăta că e vorba de otravă. A murit fără să spună un cuvânt. Asupră-i s-a găsit o scrisoare, povestind pe scurt dragostea lui pentru Marie şi intenţia de a-şi lua viaţa.

— Cred că nu mai e nevoie să-ţi spun, zise Dupin după ce sfârşi de cercetat extrasele făcute de mine, că acest caz e cu mult mai încâlcit decât cel din Rue Morgue, de care se deosebeşte printr-o latură foarte importantă. Deşi înspăimântătoare, crima aceasta e un exemplu de crimă obişnuită. Nu este nimic deosebit, nici outre în ea. Îţi dai seama

---

[15] Adam (n.a.).

[16] Ţinctură de opiu în care se incorporează şi alte ingrediente; folosită câ medicament.

că, din pricina aceasta, misterul părea uşor de pătruns, când tocmai din această pricină dezlegarea lui ar fi trebuit să pară foarte grea. De aceea, la început, nu s-a crezut necesar să se ofere o recompensă. Corpul lui G. s-au simţit în măsură să lămurească fără întârziere de ce şi cum ar fi putut fi comisă o asemenea grozăvie. Ei puteau să-şi închipuie cu puterea imaginaţiei lor modul sau chiar modurile în care fusese săvârşită crima şi-i puteau găsi un mobil sau mai multe. Şi fiindcă nu era cu neputinţă ca vreunul dintre aceste numeroase moduri şi mobiluri să fi fost cel adevărat, au şi hotărât că trebuie negreşit să fie unul dintre ele. Dar uşurinţa cu care au ajuns la aceste felurite presupuneri, cum şi ceea ce era verosimil în fiecare dintre ele, ar fi trebuit mai degrabă să fie luat ca un indinciu că, departe de a fi lesnicioasă, dezlegarea avea să întâmpine mari piedici. De aceea am observat că raţiunea în goana ei după adevăr îşi face drum înălţându-se deasupra rânduielilor obişnuite, şi întrebarea nimerită în asemenea împrejurări nu e atât: „Ce s-a întâmplat?" cât: „Ce anume s-a întâmplat care nu se întâmplase mai înainte?" În cercetările făcute în casa doamnei L'Espanaye agenţii lui G. fuseseră puşi în încurcătură şi descurajaţi de ciudăţenia aceea, care pentru o minte bine întocmită ar fi însemnat sorţii cei mai siguri de izbândă, pe când aceeaşi minte ar fi putut să fie cuprinsă de deznădejde în faţa faptelor atât de obişnuite ce-ţi sar în ochi în cazul fetei de la parfumerie, şi care funcţionarilor Prefecturii de poliţie nu le prevesteau nimic altceva decât un succes ieftin.

În cazul doamnei L'Espanaye şi al fiicei sale, chiar de la primele noastre cercetări, n-a încăput nici un fel de îndoială că s-a comis o crimă. Ideea de sinucidere a fost înlăturată încă din capul locului. Tot astfel, şi în întâmplarea de faţă, ne aflăm de la început în afara oricărei bănuieli de sinucidere. Trupul găsit la Barrière du Roule a fost descoperit în asemenea împrejurări, încât nici o nedumerire nu mai poate dăinui asupra acestui punct însemnat. S-a lăsat însă a se înţelege că trupul găsit nu ar fi al Mariei Rogêt, al cărei asasin sau asasini de-abia urmează a fi descoperiţi, de vreme ce s-a oferit o recompensă pentru descoperirea lor şi în privinţa cărora pusesem şi noi la cale o învoială cu prefectul.

Amândoi îl cunoaştem bine pe acest domn. Nu trebuie să ne încredem prea mult în el. Fie că am porni cercetările de la

cadavrul găsit şi, urmărind pe asasin, am descoperi că trupul nu este al Mariei, ci al altcuiva, fie că, pornind de la ideea că Marie e în viaţă, am sfârşi prin a o regăsi — şi am regăsi-o teafără şi nevătămată — în amândouă cazurile am munci degeaba; asta fiindcă avem de-a face cu domnul prefect. Aşadar, măcar în propriul nostru interes, dacă nu în interesul justiţiei, e neapărată nevoie ca primul pas făcut de noi să fie stabilirea identităţii cadavrului ca fiind al dispărutei Marie Rogêt.

Argumentele din L'Etoile au avut mare trecere la public, şi dovada cea mai bună că ziarul e încredinţat de importanţa lor stă în felul cum îşi începe unul dintre articolele sale asupra acestui subiect: "Câteva ziare de dimineaţă, glăsuieşte el, vorbesc de articolul de o însemnătate hotărâtoare apărut luni în L'Etoile". Mie mi se pare că acest articol nu dovedeşte mai nimic, în afară de zelul autorului. Să nu uităm că de obicei scopul gazetelor noastre este mai degrabă de a face senzaţie, de a aduce ceva nou, decât de a căuta adevărul. Scopul acesta din urmă e urmărit numai dacă se potriveşte cu cel dintâi. Publicul nu dă crezare gazetei care îşi însuşeşte doar părerea comună (oricât de întemeiată ar fi această părere). În ochii celor mulţi nu pare profund decât acela care le înfăţişează lucruri în contradicţie acută cu părerea tuturor. În logică, nu mai puţin decât în literatură, epigrama e pretutindeni şi în orice clipă la mare preţ. În amândouă cazurile, meritul ei este cât se poate de mediocru.

Vreau să spun că ideea conform căreia Marie Rogêt ar mai fi în viaţă s-a impus ziarului L'Etoile mai degrabă prin caracterul ei de melodramă şi totodată de epigramă, decât prin ceea ce ar fi adevărat în această presupunere. În acelaşi timp îi asigură şi o primire favorabilă din partea publicului. Să cercetăm argumentele principale din acest ziar, străduindu-ne chiar de la început întru adevăr.

În primul rând, autorul are grijă să ne arate că, din pricina răstimpului prea scurt între dispariţia Mariei şi descoperirea cadavrului plutitor, acel cadavru nu poate să fie al Mariei. Din capul locului, faptul de a micşora cât mai mult cu putinţă intervalul acesta, devine scopul celui ce argumentează. Urmărindu-şi în mod nesăbuit scopul său, el lunecă de la început în simple presupuneri. „E o nebunie să crezi, zice el, că omorul, în cazul că e un omor la mijloc, a putut fi săvârşit destul de

devreme ca să îngăduie ucigaşilor să arunce cadavrul în fluviu înainte de miezul nopţii. Ne întrebăm îndată, şi în chip foarte firesc, de ce? De ce oare ar fi o nebunie să presupunem că omorul a fost săvârşit cinci minute după ce fata a părăsit casa mamei sale? De ce oare ar fi o nebunie să presupunem că omorul a fost săvârşit la orice oră în timpul zilei? S-au mai întâmplat crime la orice ore. Dar dacă asasinatul a fost comis duminică, într-un moment oarecare între ceasurile nouă dimineaţa şi douăsprezece fără un sfert noaptea, tot ar fi fost timp destul să fie aruncat cadavrul în apă înainte de miezul nopţii. Aşadar, afirmaţia lui susţine anume aceasta: că omorul nu a fost nici într-un caz săvârşit duminică.

Dacă îngăduim ziarului L'Etoile să susţină aşa ceva, îi putem da voie să spună tot ce vrea. S-ar putea presupune că paragraful începând cu: „E o nebunie să crezi că omorul..." etc, etc, deşi apare astfel tipărit în L'Etoile, a existat în mintea autorului în felul următor: „E o nebunie să crezi că omorul, în cazul că e un omor la mijloc, a putut fi săvârşit destul de devreme ca să îngăduie ucigaşilor să arunce cadavrul în fluviu înainte de miezul nopţii". E o nebunie, zic eu, să cred toate acestea şi să presupun totodată (cum sunt chiar gata să presupun) că trupul neînsufleţit n-a fost aruncat în apă până după miezul nopţii, părere destul de lipsită de temei în sine, dar care nu e chiar atât de absurdă cum e cea apărută în gazetă.

Dacă n-aş avea alt scop decât să combat pasajul acesta din articolul publicat în L'Etoile, urmă Dupin, aş putea să mă las păgubaş. Dar noi nu avem de-a face numai cu ziarul L'Etoile, ci cu adevărul. Fraza de care e vorba, aşa cum e redactată, n-are decât un singur înţeles, şi acest înţeles l-am statornicit destul de bine; este însă de mare însemnătate pentru noi să pătrundem dincolo de simplele cuvinte, ca să căutăm o idee pe care aceste cuvinte încercau în chip vădit s-o exprime şi nu izbuteau. Intenţia ziaristului era să spună că, la orice oră din ziua sau din noaptea de duminică s-ar fi săvârşit crima, nu era probabil ca ucigaşii să fi riscat să ducă trupul până la Sena înainte de miezul nopţii. Şi aici se află, de fapt, presupunerea care mă ne-mulţumeşte. Şi anume, se afirmă că omorul ar fi fost săvârşit într-un asemenea loc şi în astfel de împrejurări, încât cadavrul trebuia numaidecât cărat până la fluviu. Dar crima a putut fi săvârşită pe malul fluviului, sau chiar pe fluviu, şi astfel

aruncarea cadavrului în apă s-ar fi putut petrece la orice oră din zi sau din noapte, ca fiind lucrul cel mai indicat şi care trebuia îndeplinit fără nici o întârziere. Înţelegi că nu sugerez aici nimic din ceea ce ar părea probabil sau ar coincide cu propria mea părere. Deocamdată, spusele mele nu se referă la datele întâmplării. Nu urmăresc altceva decât să le fac să iei seama la tonul general al părerii sugerate de l'Etoile şi să-ţi atrag atenţia asupra părtinirii, care e de la început vădită.

După ce a stabilit aşadar o limită care se împacă bine cu ideile lui preconcepute, după ce a presupus că dacă trupul neînsufleţit al Mariei n-ar fi putut să stea în apă decât un răstimp foarte scurt, ziarul spune mai departe:

„Experienţa ne învaţă că trupurile celor înecaţi sau cadavrele aruncate în apă imediat după o moarte violentă au nevoie de şase până la zece zile pentru a ajunge într-o stare de descompunere destul de înaintată ca să iasă la suprafaţă. Chiar şi atunci când se trage cu tunul într-un cadavru şi acesta se ridică mai înainte de a fi stat sub apă măcar cinci, şase zile, el se duce iar la fund dacă e lăsat în voia lui."

Afirmaţiile lui au fost primite ca un lucru de la sine înţeles de toate gazetele pariziene, afară doar de Le Moniteur[17]. Ziarul acesta încearcă să combată acea parte, a articolului în care e vorba de cadavrele înecate, citind vreo cinci, şase cazuri când trupurile unor persoane despre care se ştia că s-au înecat au fost găsite plutind după un răstimp mai scurt decât acela asupra căruia stăruia l'Etoile. Dar încercarea aceasta din Le Moniteur de a respinge afirmaţia generală din l'Etoile prin citarea unor cazuri particulare care dezmint acea afirmaţie este ceva cu totul împotriva regulilor logicii. Chiar dacă ar fi fost cu putinţă să aducă nu cinci, ci chiar cincizeci de exemple de cadavre care au fost găsite plutind după două-trei zile, aceste cincizeci de exemple tot n-ar fi putut fi privite decât ca excepţii la regula din ziarul l'Etoile, atâta vreme cât regula însăşi n-a fost combătută. O dată ce s-a recunoscut regula (şi Le Moniteur nu o tăgăduieşte, insistând doar asupra excepţiilor), argumentele din l'Etoile rămân în picioare, deoarece ele nu tind să demonstreze decât probabilitatea că trupul înecat nu s-a putut ridica la

[17] The New York Commencial Advertiser, editat de Col. Stone (n.a.).

suprafaţă în mai puţin, de trei zile. Această probabilitate va veni în sprijinul teoriei ziarului L'Etoile până când exemplele atât de puerile date de Le Moniteur vor fi în număr îndestulător pentru a stabili o regulă contrară celei dintâi.

Vei vedea îndată că orice argumentaţie asupra acestui capitol trebuie îndreptată împotriva regulii înseşi; şi în scopul acesta trebuie să analizăm baza raţională a regulii. Îndeobşte, trupul omenesc nu e nici mult mai uşor, nici mult mai greu decât apa Senei, adică greutatea sa specifică în stare firească este egală cu volumul de apă pe care îl dislocă. Trupurile persoanelor grase, puhave, cu oase mici — bunăoară trupurile de femeie — sunt mai uşoare decât cele costelive şi ciolănoase, adică ale bărbaţilor. Greutatea specifică a apei unui fluviu e influenţată într-o oarecare măsură de acţiunea fluxului marin. Dar lăsând deoparte fluxul, se poate spune că prea puţine trupuri omeneşti se vor duce singure la fund, fie şi în apă dulce. Oricare dintre, ele, căzând în apă, e în stare să plutească dacă se stabileşte un echilibru între greutatea specifică a apei şi a sa proprie, cu alte cuvinte, dacă fiind scufundat îşi menţine o foarte mică parte din el deasupra apei. Cea mai bună poziţie pentru cineva care nu ştie să înoate este poziţia verticală a celui ce umblă pe uscat: capul să fie dat pe spate şi cufundat în apă; numai gura şi nările rămân deasupra; ei. În asemenea împrejurări ne-am da seama că plutim fără greutate şi fără sforţări. Cu toate acestea, este evident că greutatea trupului şi volumul de apă dezlocuit sunt în echilibru nestabil şi că o nimica toată poate face ca unul să-l întreacă pe celălalt. De pildă, un braţ scos din apă, şi, prin urmare, lipsit de sprijinul său, devine o greutate suplimentară, suficientă pentru a scufunda capul cu totul sub apă, pe când ajutorul întâmplător al unei scândurele fie cât de mică, ne-ar îngădui să înălţăm capul ca să putem privi în jurul nostru. Dar prin sforţările sale, un om care nu ştie să înoate îşi aruncă întruna braţele în sus, în timp ce se străduieşte să-şi ţină capul în obişnuita lui poziţie verticală. Urmarea e că nasul şi gura i se umplu de lichid şi că, tot străduindu-se să respire sub apă, aceasta îi pătrunde în plămâni. Stomacul primeşte şi el o bună parte, şi trupul întreg îşi sporeşte greutatea cu diferenţa dintre aerul care umplea la început aceste cavităţi şi lichidul care le umple acum. De cele mai multe ori diferenţa aceasta e îndestulătoare ca trupul să se scufunde. Dar nu e de ajuns în

cazul unor persoane cu oase mici şi cu o cantitate, anormală de materii gelatinoase sau grăsimi. Astfel de persoane plutesc şi după ce s-au înecat. Cadavrul care presupunem că se află la fundul apei rămâne acolo până când greutatea sa specifică devine prin vreun mijloc oarecare mai mică decât volumul apei pe care-l dislocă. Aceasta, are loc fie prin descompunere, fie într-alt fel. Descompunerea are ca urmare o degajare de gaze, care destind ţesuturile celulare şi toate cavităţile şi dau cadavrului înfăţişarea aceea puhavă, aşa de respingătoare. Când destinderea aceasta a ţesuturilor e atât de înaintată încât volumul cadavrului a crescut în chip vădit, fără ca să-i corespundă o creştere a masei sau ponderei, greutatea sa specifică devine mai mică decât aceea a apei dezlocuite, şi el se arată numaidecât la suprafă. Nenumărate împrejurări pot însă influenţa descompunerea, nenumăraţi factori pot s-o grăbească sau s-o întârzie. De pildă, frigul sau căldura anotimpului, depozitele minerale sau puritatea apei, adâncimea ei mai mică ori mai mare, faptul că este curgătoare sau stătătoare, starea corpului, dacă era cumva infectat de o boală sau teafăr înainte de moarte. Astfel, e lucru vădit că nu putem stabili cât de cât cu precizie răstimpul după care un cadavru se va ridica la suprafaţă în urma descompunerii sale. Într-unele împrejurări, acest rezultat se va produce într-o oră; într-altele nu va avea loc niciodată. Sunt unele combinaţii chimice prin care sistemul animal poate fi ferit pe veci de putrezire; aşa, de bildă, biclorura de mercur. Pe lângă descompunere, însă, se pot naşte în stomac — şi se nasc de obicei — din fermentarea acetică a materiilor vegetale (şi se mai nasc din diverse pricini şi în alte cavităţi) gaze în cantitate suficientă pentru a provoca o dilatare care să ridice corpul la suprafaţă. Efectul produs de bubuitul tunului e acela al unei simple vibraţii. Aceasta poate fie să degajeze cadavrul din mâlul moale sau mocirla în care zace, îngăduindu-i astfel să se ridice, atunci când alţi agenţi pregătiseră totul pentru aceasta, sau poate birui aderenţa unor părţi putrezite din ţesutul celular, îngăduind cavităţilor să se dilate sub influenţa gazelor.

Având astfel în faţa noastră datele fundamentale cu privire la această problemă, putem uşor verifica afirmaţiile din L'Etoile. „Experienţa ne învaţă, spune ziarul, că trupurile celor înecaţi sau cadavrele aruncate în apă imediat după o moarte violentă

au nevoie de şase până la zece zile pentru a ajunge într-o stare de descompunere destul de înaintată ca să iasă la suprafaţă. Chiar şi atunci când se trage cu tunul într-un cadavru şi acesta se ridică mai înainte de a fi stat sub apă măcar cinci, şase zile, el se duce iar la fund dacă e lăsat în voia lui."

Întreg paragraful acesta ne apare acum ca o înlănţuire de contradicţii şi de lucruri fără şir. Nu orice experienţă ne învaţă că trupurile celor înecaţi au nevoie de şase până la zece zile pentru a ajunge într-o stare de descompunere destul de înaintată ca să iasă la suprafaţă. Şi ştiinţa şi experienţa ne arată că perioada ridicării lor este şi trebuie să fie nehotărâtă. Mai mult încă, dacă un cadavru s-a înălţat la suprafaţă după ce s-a tras cu tunul, în caz că descompunerea e îndeajuns de înaintată ca să îngăduie degajarea gazelor produse, el nu se va mai scufunda „dacă e lăsat în voia lui". Aş vrea însă să-ţi atrag luarea-aminte asupra deosebirii între „trupurile celor înecaţi" şi „cadavrele aruncate în apă după o moarte violentă". Cu toate că autorul recunoaşte că există o deosebire, el le pune pe toate în aceeaşi categorie. Ţi-am arătat cum ajunge trupul unui înecat să aibă o greutate specifică mai mare decât volumul de apă corespunzător şi că el nu s-ar îneca deloc dacă nu s-ar zbuciuma, ridicând braţele deasupra apei, şi n-ar face sforţări să respire sub apă, sforţări prin care apa ia locul aerului în plămâni. Dar zbuciumul şi sforţările acestea nu se produc la un cadavru „aruncat în apă imediat după o moarte violentă". Astfel că, în cazul acesta din urmă, trupul, de obicei, nu se mai scufundă, fapt despre care se vede bine că L'Etoile habar n-are. Când descompunerea a ajuns într-o stare foarte înaintată, când carnea s-a luat aproape în întregime de pe oase, fireşte că abia atunci, şi nu mai devreme, vedem cadavrul dispărând.

Şi ce să mai credem acum despre argumentul că trupul găsit n-ar putea fi al Mariei Rogêt, fiindcă trupul acela a fost găsit plutind după ce trecuseră abia trei zile? Dacă s-ar fi înecat, s-ar fi putut să nu se scufunde de loc, fiind vorba de o femeie, sau dacă s-a scufundat, s-ar fi putut să reapară în douăzeci şi patru de ore, sau mai puţin decât atât. Nimeni nu crede însă că s-ar fi înecat, şi deoarece murise înainte de a fi aruncată în apă, trupul ei putea fi găsit plutind oriunde.

Dar, zice L'Etoile, „dacă trupul, aşa mutilat cum era, a stat pe mal până în noaptea de marţi, s-ar fi găsit pe mal vreo urmă

lăsată de ucigaşi". Aici e nevoie pătrunzi dintru început în gândul autorului. El caută să preîntâmpine ceea ce i se pare că ar putea fi o obiecţie la teoria lui, anume că trupul, rămânând pe mal două zile, ar fi suferit o descompunere grabnică, mai grabnică decât dacă ar fi fost scufundat în apă. Presupune că, dacă aşa s-au petrecut lucrurile, corpul ar fi putut apărea la suprafaţă încă de miercuri şi-şi închipuie că n-ar fi putut să apară decât în condiţiile acestea. Se grăbeşte deci să arate că n-a putut să rămână pe mal, fiindcă atunci „s-ar fi găsit pe mal vreo urmă lăsată de ucigaşi". Cred că această logică te face să zâmbeşti. Nu înţelegi de ce simplul răstimp cât a stat pe mal cadavrul ar putea face să se înmulţească urmele asasinilor. Nici eu!

„Şi mai departe, continuă ziarul, pare cu totul improbabil ca ticăloşii care au săvârşit un asasinat, aş acum îl presupunem noi, să fi aruncat cadavrul în apă fără să lege de el o greutate care să-l scufunde, când ar fi fost atât de lesne să ia această măsură de prevedere." Bagă de seamă aici ce confuzie caraghioasă de idei! Nimeni, nici chiar L'Etoile nu contestă crima comisă asupra cadavrului găsit. Urmele de violenţă sunt prea vădite. Scopul autorului nostru însă este să dovedească doar atât: că trupul nu e al Mariei. Nu vrea să demonstreze decât că Marie n-a fost asasinată, şi nicidecum că acel cadavru n-ar fi al unei persoane asasinate. Cu toate acestea, observaţia lui demonstrează numai ultimul punct. Cadavrul acesta nu avea nici o greutate legată de el. Nişte asasini, dacă l-ar fi aruncat, nu se putea să nu-i lege o greutate. Prin urmare n-a fost aruncat de asasini. Acesta e singurul lucru dovedit. Chestiunea identităţii nici măcar n-a fost atinsă, şi L'Etoile îşi dă acum toată osteneala să contrazică ceea ce a afirmat un minut mai devreme: „Suntem încredinţaţi, spune ziarul, că trupul găsit era al unei femei asasinate".

Nu e singurul caz, fie şi numai în acest fragment al articolului său, când cugetătorul nostru face, fără să-şi dea seama, raţionamente împotriva lui însuşi. Scopul lui vădit, precum am spus, este de a micşora pe cât e cu putinţă intervalul între dispariţia Mariei şi descoperirea cadavrului. Cu toate acestea, îl vedem insistând asupra faptului că nimeni n-a mai văzut fata din clipa când a părăsit casa mamei sale. "Nu suntem încredinţaţi, zice el, că Marie Rogêt mai era încă printre

cei vii duminică, 22 iunie, după ora 9." Deoarece argumentarea sa este vădit părtinitoare, ar fi trebuit, cel puţin, să lase la o parte latura aceasta a problemei; fiindcă dacă s-ar fi găsit cineva care s-o fi văzut pe Marie, fie luni, fie marţi, intervalul de care e vorba s-ar fi micşorat cu mult şi, chiar prin raţionamentul său, s-ar fi redus cu mult probabilitatea ca trupul găsit să fi fost al grisette-i. Totuşi, are haz stăruinţa ziarului L'Etoile în privinţa aceasta, având credinţa nestrămutată că întreaga sa argumentare capătă mai multă greutate.

Reciteşte acum şi partea aceea a articolului privitoare la identificarea cadavrului făcută de Beauvais. În privinţa părului de pe braţe, L'Etoile dovedeşte o vădită lipsă de înţelegere. Monsieur Beauvais, nefiind un idiot, n-a putut în nici un caz să stăruie, la identificarea cadavrului, numai asupra părului de pe braţe. Nu există braţ fără păr. Majoritatea expresiilor din L'Eloile nu sunt decât o răstălmăcire a spuselor martorului. El trebuie să fi vorbit de ceva cu totul deosebit în privinţa părului acestuia. Acest ceva trebuie să fi fost: fie culoarea, fie profunzimea, lungimea sau aşezarea lui.

„Avea picior mic", spune ziarul, picioare mici sunt însă cu miile. Nici jartiera nu e o dovadă, şi nici pantoful, fiindcă pantofi şi jartiere se vând cu toptanul. Acelaşi lucru se poate spune şi despre florile de la pălărie. Un lucru asupra căruia stăruia foarte mult Monsieur Beauvais este că agrafa jartierei găsite fusese trasă înapoi, pentru ca să strâmteze jartiera. Lucrul acesta nu dovedeşte nimic, doarece multor femei le pare mai firesc să-şi ia o pereche de jartiere ca să le potrivească acasă după grosimea piciorului decât să le încerce în magazinul unde le cumpără." Aici nu-ţi vine a crede că autorul vorbeşte serios. Când Monsieur Beauvais, căutând trupul Mariei, dă peste un cadavru aducând întru totul la chip şi statură cu fata dispărută, autorul ar fi putut să fie încredinţat (fără a fi deloc vorba de îmbrăcăminte) că cercetările sale au fost încununate de succes. De vreme ce, pe lângă întreaga ei înfăţişare şi statură va mai fi găsit — pe braţ — păr de un anumit fel, care-i era cunoscut de pe când Marie se afla în viaţă, părerea lui capătă, cu drept de cuvânt, mai multă greutate, şi anume certitudinea a sporit în raport cu ciudăţenia şi particularitatea părului. Dacă Marie avea piciorul mic şi cadavrul de asemenea, probabilităţile ca acel cadavru să fie al Mariei cresc nu numai într-o proporţie aritmetică, ci într-una

geometrică. Mai pune pe lângă asta şi pantofii la fel cu cei ce se ştia că îi purta în ziua dispariţiei, şi oricât s-ar vinde pantofi de aceştia cu „toptanul", ai să vezi că probabilităţile sporesc până la a atinge certitudinea. Chiar ceea ce nu e în sine o dovadă de identitate ajunge, fiind, sprijinită de celelalte, mărturia cea mai sigură. Mai pune apoi şi florile de la pălărie la fel cu cele purtate de fata dispărută, şi nu mai avem nevoie de nimic. O singură floare, şi nu ne mai trebuie nimic. Dar dacă sunt două, trei sau mai multe? Fiecare unitate succesivă este o mărturie multiplă, nu e o dovadă adunată cu altă dovadă, ci înmulţită de sute de mii de ori. Şi dacă mai descoperim asupra moartei şi o pereche de jartiere aşa cum purta Marie când era în viaţă... dar e aproape o nerozie să continui. S-a descoperit însă că jartierele acestea erau strâmtate cu ajutorul unei agrafe, tocmai aşa cum şi le strâmtase Marie pe ale sale cu puţin înainte de a pleca de acasă. Ar trebui să fii nebun sau de rea-credinţă să te mai îndoieşti. Ceea ce spune L'Etoile cu privire la strâmtarea jartierelor, şi anume că ar fi ceva neobişnuit, nu dovedeşte nimic alt decât că se încăpăţânează în greşeala sa. Materialul elastic din care e făcută jartiera cu agrafă este el însuşi o dovadă de strâmtarea aceasta e ceva neobişnuit. Un lucru care e în aşa fel făcut că se potriveşte de la sine nu are nevoie decât arareori să fie ajustat. Trebuie să se fi întâmplat un adevărat accident pentru ca să fi fost nevoie ca jartierele acestea ale Mariei să fie strâmtate, şi ar fi fost de ajuns ca Marie să fie recunoscută. Dar esenţialul nu este că au fost găsite asupra cadavrului jartierele fetei dispărute ori să au fost găsiţi pantofii, sau pălăria, sau florile de la pălărie, sau piciorul la fel, cu al ei, sau vreun semn deosebit pe braţ, sau statura şi întreaga ei înfăţiare, ci faptul că găsim pe cadavru nu numai fiece obiect în parte, ci toate la un loc. În asemenea împrejurări, dacă s-ar putea dovedi că autorul articolului din L'Etoile a avut într-adevăr vreo îndoială, nu ar fi nevoie de o comisie de lunatica inquirendo[18]. A crezut că e nimerit să se ia după palavrele avocaţilor, care în cea mai mare parte, se mulţumesc să se facă ecoul principiilor abstracte, dogmatice ale curţilor criminaliste. Ţin să-ţi atrag atenţia că multe din dovezile pe care o curte le respinge alcătuiesc cea mai bună dovadă cu putinţă pentru o minte sănătoasă. Căci

[18] Pentru cercetarea unui nebun. Este vorba de o comisie medicală care constată starea mintală a cuiva.

curtea, călăuzindu-se după principiile generale privitoare la dovezi, principii recunoscute şi legiferate, este departe de a se lăsa influenţată de cazurile mai deosebite. Şi încrederea aceasta îndărătnică în principii, îmbinată cu un dispreţ rigid pentru excepţiile care le dezmint, e un mod sigur de a atinge, într-un lung răstimp, maximum de adevăr — maximum de adevăr pe care-l putem cuprinde. Aşadar, îndeobşte, procedeul acesta e logic, dar nu e mai puţin adevărat că duce la greşeli cumplite în anumite cazuri[19].

Cât despre insinuările cu privire la Beuuvâis, le-ai putea spulbera dintr-o suflare. Ţi-ai dat seama din capul locului de caracterul acestui om cumsecade. Îi place să se afle-n treabă şi e foarte romanţios şi nu prea isteţ. Oricine are o fire ca a lui se poartă în aşa fel când trece printr-o mare frământare sufletească, încât dă de bănuit celor prea subtili sau răuvoitori. După cum reiese din notele dumitale, Monsieur Beauvais a avut câteva întrevederi personale cu autorul articolului din L'Etoile şi l-a jignit exprimând, în pofida teoriei lui, părerea că trupul găsit era fără doar şi poate al Mariei. „El o ţine morţiş, spune ziarul, că trupul acela neînsufleţit ar fi al Mariei, dar nu poate da nici un alt amănunt în afară de cele ce au fost comentate de noi pentru a face şi pe alţii să împărtăşească aceeaşi credinţă." Fără a mai vorbi de faptul că nu era cu putinţă să aducă dovezi mai puternice „pentru a face şi pe alţii să împărtăşească aceeaşi credinţă", ne putem da seama că poate să existe un om care şi-a format o convingere într-un caz anumit, dar care nu e în stare să înfăţişeze nici un singur argument pentru a convinge şi pe alţii. Nimic mai vag decât impresiile privitoare le identitatea unui individ. Fiece om îşi recunoaşte vecinul, totuşi sunt puţine cazurile în care cineva e în măsură să explice cum de l-a recunoscut. Reporterul de la L'Etoile nu are de ce să fie jignit de convingerea nemotivată a domnului Beauvais.

---

[19] O teorie întemeiată pe însuşirile unui obiect nu poate avea amploarea cerută de toate obiectele la care se referă. Acela care cercetează faptele în raport cu cauzele lor, îşi pierde calitatea de a le preţui după efectele ce decurg. Şi astfel jurisprudenţa fiecărei naţiuni ne va dovedi că atunci când legea devine o ştiinţă şi un sistem, ea încetează de a mai fi justiţie. Erorile în care a căzut dreptul comun din pricina încrederii oarbe în *principiile* de clasificare se pot constata observând de câte ori a fost nevoită puterea legislativă să intervină pentru a restabili echitatea pe care formulele ei o pierduseră (n.a.).

Împrejurările suspecte care-l înconjoară se potrivesc mult mai bine cu ipoteza mea că ar fi un romantic căruia îi place să se afle în treabă, decât cu insinuarea gazetarului că ar fi vinovat. O dată ce ne-am însuşit această interpretare mai omenoasă, nu vom mai întâmpina nici o dificultate pentru a înţelege ce căuta trandafirul în gaura cheii, cuvântul „Marie" scris pe tăbliţă, faptul că i-a îndepărtat pe toţi bărbaţii care se înrudeau cu ea şi acela că nu se împăca de fel cu gândul de a le îngădui să-i vadă trupul; vom înţelege înştiinţarea dată doamnei B. să nu stea de vorbă cu jandarmul până la întoarcerea sa (a lui Beauvais) şi, în sfârşit, hotărârea făţişă ca nimeni în afară de el să nu se amestece în cercetări. Mi se pare un lucru neîndoios că Beauvais era un adorator al Mariei; că ea „cochetase" cu el, iar lui i-ar fi plăcut să ştie că se bucura de toate favorurile şi de încrederea ei. Nu mai am nimic de zis în privinţa aceasta; şi, de vreme ce afirmaţiile lui L'Etoile privitoare la acea nepăsare a mamei şi a celorlalte rude, nepăsare care nu se potrivea cu presupunerea lor că trupul neînsufleţit ar fi al vânzătoarei de la parfumerie, de vreme ce toate acestea sunt întru totul dezminţite de evidenţa însăşi, vom trece mai departe ca şi cum chestiunea identităţii ar fi fost lămurită, spre deplina noastră mulţumire.

— Şi ce crezi, l-am întrebat eu, despre părerile exprimate de Le Commerciel?

— Că, prin firea lor, sunt mult mai vrednice de atenţie decât toate cele ce au mai fost enunţate despre acest subiect. Deducţiile trase din premise sunt logice şi convingătoare, dar premisele, cel puţin în două puncte, se întemeiază pe observaţii greşite. Le Commerciel lasă să se înţeleagă că Marie ar fi fost răpită de vreo ceată de mişei, nu prea departe de casa mamei sale. „Nu este cu putinţă, afirmă el, ca femeia aceasta tânără, pe care mii de oameni o cunoşteau atât de bine, să fi trecut pe trei străzi fără s-o vadă nimeni." Gândul ăsta e al unui om care a stat multă vreme la Paris, un slujbaş, un ins ale cărui drumuri încoace şi încolo prin oraş s-au mărginit, de cele mai multe ori, la perimetrul din preajma unor instituţii publice. Ştie că lui arareori i se întâmplă să facă o bucată de drum de la biroul său fără ca cineva să-l recunoască şi să-l oprească. Şi, judecând după marele număr al celor pe care-i cunoaşte sau care-l cunosc pe el, asemuieşte notorietatea sa cu aceea a vânzătoarei de

parfumuri şi nu vede mare deosebire între ele. Fără zăbavă ajunge deci la concluzia că şi Marie, în hoinărelile ei, poate fi tot atât de lesne recunoscută ca şi el într-ale lui. Această concluzie s-ar potrivi numai dacă mersul ei ar fi avut acelaşi caracter metodic şi neschimbat şi înlăuntrul unui spaţiu restrâns ca şi al lui. El trece încoace şi încolo la răstimpuri regulate, într-un perimetru mărginit, plin de oameni care sunt ţinuţi să ia seama la el şi să-i poarte interes prin natura îndeletnicirii lor, înrudită cu a lui. Se poate însă presupune că drumurile Mariei erau mai degrabă un fel de hoinăreală. În cazul acesta mai ales, se poate presupune ca ea s-o fi luat pe un drum care se depărta mai mult decât de obicei de cel pe care era deprinsă să meargă. Asemănarea ce ne închipuim că a existat în mintea ziaristului de la Le Commerciel nu s-ar putea susţine decât în ipoteza că cei doi inşi străbat întreg oraşul în cazul acesta, dacă admitem că numărul cunoştinţelor fiecăruia ar fi egal, atunci sorţii de a întâlni acelaşi număr de persoane vor fi de asemenea egali. În ceea ce mă priveşte, cred nu numai că ar fi cu putinţă, dar că e mult mai mult decât probabil ca Marie să fi trecut orişicând, pe oricare din numeroasele străzi ce se află între casa ei şi casa mătuşii sale, fără a întâlni un singur om pe care să-l cunoască sau care s-o fi cunoscut. Ca să privim această chestiune în adevărata ei lumină, trebuie să ne gândim cu dinadinsul la marea disproporţie ce există între cunoscuţii personali ai unui om, oricât ar fi el de popular, şi întreaga populaţie a Parisului.

Dar oricât de serios ne-ar părea argumentul din Le Commerciel, el îşi pierde valoarea dacă ţinem seama de ora la care fata a plecat de acasă. „A ieşit din casă tocmai la vremea când străzile erau pline de lume..." spune Le Commerciel. Dar nu e chiar aşa. Era ora nouă dimineaţa. La ora nouă, în fiecare zi din săptămină, afară de duminică, străzile oraşului sunt cu adevărat ticsite de lume. Duminica însă, la ora nouă, lumea este mai totdeauna acasă, pregătindu-se să meargă la biserică. Un observator nu se poate să nu fi băgat de seamă ce înfăţişare pustie are oraşul în dimineţile de duminică de la ora opt până la zece. Străzile sunt înţesate de lume între zece şi unsprezece, iar nu mai devreme, adică nu la ora de care vorbim

Mai este o latură în care se pare că spiritul de observaţie al ziaristului de la Le Commerciel a dat greş: „O fâşie lungă de două picioare şi lată de un picior din fusta sărmanei fete, spune

ziarul, a fost ruptă şi legată sub bărbie şi în jurul gâtului ei pesemne ca să o împiedice să ţipe. Asta nu poate fi decât fapta unor derbedei care nu aveau nici batistă în buzunar." Vom vedea îndată dacă ideea aceasta este întemeiată sau nu; dar prin „derbedei care nu aveau nici batistă în buzunar" reporterul înţelege cele mat decăzute haimanale. Cu toate acestea, oamenii de care e vorba sunt tocmai dintre cei care au batistă chiar dacă n-au nici cămaşă pe ei. Cred că ai avut prilejul să observi că, de la o vreme, derbedeii nu se mai pot lipsi nici în ruptul capului de batistă.

— Şi ce trebuie să credem, l-am întrebat, despre articolul din Le Soleil?

— Că o păcat, într-adevăr, că autorul lui nu s-a născut papagal; fiindcă atunci ar fi fost cel mai faimos papagal din tot neamul lui. S-a mulţumit să repete unele păreri mai originale din cele ce mai fuseseră publicate, culegându-le, cu o sârguinţă vrednică de laudă, de ici şi colo, de prin gazete. „E vădit că lucrurile, zice el, au stat acolo vreme de trei-patru săptămâni... Aşadar, nu încape nici o îndoială că a fost descoperit locul acestei fioroase crime." Faptele reproduse în Le Soleil sunt departe de a-mi spulbera îndoielile asupra acestui subiect şi le vom relua, mai pe larg, în legătură cu un alt aspect al problemei.

În clipa de faţă trebuie să ne îndreptăm atenţia în alte direcţii. Nu se poate să nu-ţi fi dat seama cu câtă superficialitate s-a cercetat adevărul. Desigur, chestiunea identităţii a fost uşor de lămurit, sau ar fi trebuit să fie. Mai erau însă şi alte amănunte care trebuiau stabilite. Cadavrul fusese oare jefuit? Să fi avut cumva decedata bijuterii la ea când a plecat de acasă? Şi dacă a avut, s-au mai găsit oare asupra ei când a fost descoperită? Acestea sunt puncte importante, care au fost lăsate cu totul în umbră la anchetă; şi mai sunt altele la fel de însemnate de care nu s-a ţinut deloc seamă. Trebuie să ne dăm silinţa să ne mulţumim cu ancheta noastră personală. Apărările lui St. Eustache trebuie cercetate din nou. Persoana aceasta nu-mi inspiră nici o bănuială, se cade să procedăm metodic. Să ne încredinţăm că mărturiile cu privire la locurile pe unde a fost văzut duminică sunt în chip neîndoielnic întemeiate. Astfel de dovezi scrise sunt adesea simple mistificări. Totuşi, dacă nu vom găsi nimic suspect în ele, îl vom scoate din cauză pe St.

Eustache. Sinucirea lui, deşi ar putea agrava bănuielile când s-ar descoperi că dovezile sunt înşelătoare, nu e un fapt de neînţeles dacă înşelătoria nu există; nici nu e ceva care să ne abată pe noi din făgaşul obişnuit al analizei.

Ceea ce aş dori acum ar fi să lăsăm la o parte amănuntele privind elementele centrale ale acestei tragedii, ca să ne concentrăm asupra unor întâmplări periferice. În astfel de cercetări organele de anchetă fac adeseori greşeala de a se limita la faptele apropiate, neluând deloc în seamă pe cele lăturalnice sau întâmplătoare. Curţile de judecată au prostul obicei de a mărgini instrucţia şi discuţiile numai la ceea ce are o legătură făţişă cu obiectul cercetărilor. Experienţa a dovedit totuşi, şi o judecată sănătoasă ne va dovedi întotdeauna, că de multe ori, poate chiar de cele mai multe ori, o părticică de adevăr iese la iveală din ceea ce pare străin. Folosindu-se de spiritul acestui principiu, dacă nu chiar de litera lui, ştiinţa modernă a ajuns să calculeze neprevăzutul. Dar s-ar putea să nu mă înţelegi. Istoria cunoştinţelor omeneşti ne-a arătat fără încetare că descoperirile cele mai numeroase şi mai de preţ le datorăm unor împrejurări lăturalnice, incidentale sau accidentale, aşa încât a trebuit în cele din urmă ca în orice privire generală asupra progreselor viitoare să se ţină seama într-o mare măsură, şi chiar în cea mai mare măsură, de invenţiile care se vor naşte pe negândite şi cu totul în afara prevederilor normale. De azi înainte nu mai este raţional să întemeiezi ceea ce va să vie pe ceea ce a fost în trecut. Accidentul este considerat că face parte din structura realităţii. „Şansa" a ajuns pentru noi un ce perfect calculabil. Aplicăm nevăzutului şi necunoscutului formulele matematice învăţate la şcoală.

Repet, este un fapt recunoscut că adevărul iese la iveală, în cea mai mare măsură, din amănunte lăturalnice; şi ţinând seama de principiul ce decurge din acest fapt, aş dori, în cazul de faţă, să abat cercetarea de la cărările bătătorite şi sterpe al faptului în sine către alte întâmplări care s-au produs concomitent. În vreme ce dumneata o să te ocupi de cercetarea validităţii alibiurilor, eu am să cercetez ziarele mai pe larg decât ai făcut-o până acum. Deocamdată noi am făcut o recunoaştere numai în cadrul câmpului de investigaţii; ar fi însă de mirare ca aruncând o privire pătrunzătoare în gazete, aşa cum ţi-am spus,

să nu ni se dezvăluie câteva amănunte care ne-ar putea sugera îndrumarea cercetărilor în altă direcţie.

Potrivit ideii lui Dupin, am făcut o verificare amănunţită a alibiurilor. Rezultatul a fost că m-am convins pe deplin de valabilitatea lor şi că, prin urmare, St. Eustache era nevinovat. Între timp, prietenul meu s-a îndeletnicit el însuşi cu o migălire care mie mi se părea fără rost, cu răsfoitul diferitelor colecţii de ziare. La sfârşitul săptămânii a pus în faţa mea următoarele extrase:

„Acum vreo trei ani şi jumătate, o tulburare aproape la fel cu cea de acum a fost pricinuită de dispariţia aceleiaşi Marie Rogêt din parfumeria lui Monsieur Le Blanc de la «Palais Royal». După o săptămână, însă, ea s-a ivit din nou la comptoir[20], arătând tot atât de bine ca şi mai înainte, afară doar de o uşoară paloare pe care nu o avea de obicei. Atât Monsieur Le Blanc, cât şi mama ei au afirmat că fusese la o prietenă, la ţară, şi afacerea a fost înăbuşită la iuţeală. Presupunem că lipsa ei de acum se datoreşte unui capriciu de acelaşi fel şi că, după trecere de o săptămână, sau o lună, va fi iarăşi printre noi." Un ziar de seară[21], luni, 23 iunie.

„Un ziar de seară, în numărul său de ieri, aminteşte de o altă dispariţie misterioasă a domnişoarei Rogêt. Se ştie că în săptămână cât a lipsit ea de la parfumeria «Le Blanc» a fost însoţită de un tânăr ofiţer de marină, cunoscut prin destrăbălarea sa. Se presupune că o ceartă a făcut-o să se întoarcă acasă. A fost o întâmplare providenţială. Cunoaştem numele acestui Lothario[22], care în clipa de faţă se află la Paris, dar pentru motive bine întemeiate ne ferim a-l da publicităţii". Le Mercure[23] din dimineaţa zilei de marţi, 24 iunie.

„Un atentat de o nemaipomenită grozăvie a fost comis alaltăieri in apropierea oraşului. Pe înserat, un domn, însoţit de soţia şi de fiica sa, s-a înţeles cu o ceată de şase tineri, care se

[20] Tejghea (fr.).
[21] New York Express (n.a.).
[22] Numele unui personaj dintr-o piesă a dramaturgului! englez Nicholas Rowe (secolul al XVIII-lea), folosit ulterior în literatura engleză ca sinonim pentru seducător.
[23] New York Herald (n.a.).

plimbau agale cu barca pe lângă malul Senei, să-i treacă dincolo de râu. Când au ajuns la malul celălalt, cei trei călători au coborât şi, după ce se depărtară îndeajuns ca să nu mai poată vedea barca, fata îşi aduse aminte că şi-a uitat umbrela. S-a întors să şi-o ia, dar punând mâna pe ea, banda a răpit-o şi a dus-o peste apă. Acolo i s-a pus un căluş în gură, s-au purtat brutal cu dânsa şi în cele din urmă au târât-o pe mal într-un loc nu prea depărtat de acela unde se urcase la început în barcă împreună cu părinţii ei. Între timp, derbedeii s-au făcut nevăzuţi, dar poliţia e pe urmele lor şi o parte dintre ei vor fi prinşi în curând." Un ziar de dimineaţă[24], 25 iunie.

„Am primit câteva comunicări care au de scop să-l facă vinovat de acea îngrozitoare crimă pe Mennais[25]. Dar fiindcă acest domn a fost cu totul scos din cauză de o anchetă oficială şi cum argumentele diverşilor noştri corespondenţi par a dovedi mai degrabă zelul decât puterea lor de judecată, nu găsim că ar fi potrivit să le mai dăm publicităţii." Un ziar de dimineaţă[26], 28 iunie.

„Am primit mai multe scrisori foarte energice, ce păreau că vin din izvoare diferite, şi care tind a ne încredinţa că nenorocita Marie Rogêt a fost victima uneia dintre numeroasele cete de puşlamale care mişună duminica prin împrejurimile oraşului. Ne exprimăm şi noi cu hotărâre părerea în favoarea acestei presupuneri. Vom încerca să expunem aici în curând câteva dintre argumentele noastre." Un ziar de seară[27], marţi, 31 iunie.

"În ziua de luni, un barcagiu însărcinat cu încasarea taxelor văzu o barcă goală plutind în josul Senei. Pânzele erau strânse în fundul bărcii. Barcagiul a remorcat-o până la biroul de navigaţie. A doua zi de dimineaţă ea a fost luată de acolo fără ştirea vreunuia dintre funcţionari. Cârma a rămas la biroul de navigaţie." La Diligence[28], joi, 26 iunie.

---

[24] New York Courier and Inquirer (n.a.).
[25] Mennais a fost unul dintre cei dintâi bănuiţi şi arestaţi dar mai târziu a fost eliberat din lipsă totală de dovezi (n.a.).
[26] New York Courier and Inquirer (n.a.).
[27] New York Evening Post (n.a.).
[28] New York Standard (n.a.).

Citind aceste felurite extrase, nu numai că mi-au părut fără nici o noimă, dar nu-mi dădeam seama în ce chip ar fi putut vreunul dintre ele să aibă legătură cu chestiunea noastră. Am aşteptat ca Dupin să-mi dea oarecare desluşiri.

— Nu am de gând, mi-a spus el, să mă opresc la primul extras, nici la cel de-al doilea. Le-am copiat numai ca să-ţi arăt cât de mare este neglijenţa poliţiei, care, din câte am înţeles de la prefect, nu şi-a dat nici cea mai mică ostenealâ să-l cerceteze pe ofiţerul de marină de care e vorba. Totuşi, e curată nebunie să afirmi că între dispariţia dintâi a Mariei şi cea de a doua nu s-ar putea presupune că există vreo legătură. Să presupunem că prima fugă a avut ca urmare o ceartă între amanţi şi întoarcerea acasă a fetei seduse. Suntem acum în măsură să privim noua ei fugă, dacă ştim că a fost vorba de o fugă, ca o dovadă că ticălosul a încercat iarăşi să o ademenească, mai degrabă decât ca o urmare a unor noi propuneri din partea altcuiva. Şi o putem mai curând privi ca o împăcare cu primul amant, decât ca începutul unei noi iubiri. Sunt zece şanse contra una ca acela care a mai răpit-o o dată pe Marie să-i propună să fugă din nou cu el, dar e foarte puţin probabil ca Marie, care a primit aceste propuneri din partea unuia, să le mai fi primit şi din partea altuia. Şi acum dă-mi voie să-ţi atrag atenţia asupra faptului că timpul care a trecut între prima fugă, neîndoielnică, şi a doua, presupusă, întrec doar cu câteva luni durata obişnuită a crucierelor[29] vaselor noastre de război. Fost-a oare împiedicat primul atentat de obligaţia amantului de a se îmbarca? Ar fi ales el chiar momentul întoarcerii pentru a-şi urmări din nou scopurile josnice, care nu se împliniseră, încă, sau nu se împliniseră încă în ceea ce îl privea pe el? Despre toate acestea nu ştim nimic.

Ai să-mi spui însă că în cel de-al doilea caz escapada pe care ne-o închipuim n-a avut lor. Firește că nu. Dar putem noi şti dacă n-a fost o încercare neizbutită? În afară de St. Eustache şi, poate, de Beauvais, nu găsim alţi adoratori cunoscuţi, învederaţi şi onorabili, ai Mariei. Nu s-a pomenit nici unul. Cine este atunci tainicul amant despre care rudele, sau cele mai multe dintre ele, n-au auzit vorbindu-se, dar pe care Marie îl întâlneşte în dimineaţa zilei de duminică şi în care are atâta încredere încât nu

[29] Expresie marinărească prin care sunt desemnate călătoriile mai lungi ale vaselor cu pânze.

şovăie să rămână cu el până ce umbrele serii au pogorât peste boschetele singuratice de la Barrière du Roule? Mă întreb: cine este acest amant misterios despre care rudele (majoritatea lor cel puţin) nu ştiu nimic? Şi ce vrea să zică prorocirea doamnei Rogêt în dimineaţa când fata a plecat: „Teamă mi-e că n-am s-o mai revăd niciodată pe Marie"?

Dar dacă nu putem presupune că doamna Rogêt cunoştea intenţia ei de a fugi, nu ne putem oare închipui că fata o avut această dorinţă? Plecând de acasă, a lăsat să se înţeleagă ca se ducea să vadă pe mătuşa ei din Rue des Dromes, iar St. Eustache a fost rugat să vină s-o ia pe înserat. La prima vedere, faptul acesta combate foarte tare părerea mea, dar ia să cugetăm niţel. E lucru ştiut că ea s-a întâlnit cu un prieten şi că a trecut Sena cu el la Barrière du Roule cam pe la ora trei după amiază. Când însă a consimţit să-l însoţească (oricare i-ar fi fost scopul, — cunoscut de mamă-sa sau necunoscut), trebuie să se fi gândit la intenţia de care vorbise la plecarea ei de acasă şi la uimirea şi bănuiala ce s-ar fi trezit în inima logodnicului, St. Eustache, dacă acesta, venind s-o caute la ora hotărâtă în Rue des Dijomes, ar fi aflat că ea nici n-a dat pe acolo şi dacă, întorcându-se la pensiune cu această veste îngrijorătoare, şi-ar fi dat seama de lipsa ei prelungită de acasă. Eu, unul, socot că trebuie să se fi gândit la toate acestea. Trebuie să fi prevăzut suferinţa lui St. Eustache şi bănuielile tuturor. Nu se putea gândi să se întoarcă înfruntând aceste bănuieli; dar bănuielile au prea puţină importantă pentru ea dacă presupunem că avea intenţia să nu se mai întoarcă.

Ne-o putem închipui gândind cam aşa: „Mi-am dat întâlnire cu o anumită persoană în scopul de a fugi împreună sau într-un alt scop cunoscut numai de mine singură. E neapărată nevoie să evit orice posibilitate de răsturnare a planului. Trebuie să avem timp destul ca să dejucăm orice urmărire. Am să las să se înţeleagă că mă duc să-mi văd mătuşa din Rue des Biţomes şi că-mi petrec ziua la ea. Am să-i spun lui St. Eustache să nu vină să mă ia până seara. În felul acesta, lipsa mea de acasă, oricât de îndelungată ar fi, ar avea o explicaţie, fără să dea loc la temeri sau la bănuieli; iar eu aş câştiga mai mult timp decât prin orice alte mijloace. Dacă-l rog pe St. Eustache să vină să mă ia pe înserat, desigur că nu va veni mai înainte, dar dacă nu-i spun deloc să vină, timpul ce-mi rămâne ca să pot fugi va fi scurtat,

deoarece aş fi aşteptată mai devreme, şi lipsa mea va stârni nelinişte pretimpuriu. Dacă însă am cât de cât intenţia să mă reîntorc, dacă n-am în vedere decât o simplă plimbare cu acea persoană anume, n-ar fi tocmai dibaci din partea mea să-i spun lui St. Eustache să vină să mă ia; venind, el ar rămâne încredinţat că l-am înşelat, fapt pe care aş putea să-l ţin pe veci ascuns faţă de el dacă plec de acasă fără să-i spun ce am de gând să fac şi mă întorc înainte de a se însera, spu-nând abia atunci că am fost să-mi văd mătuşa din Rue des Dromes. Dar cum intenţia mea este să nu mă întorc niciodată, sau cel puţin câteva săptămâni, sau măcar până izbutesc să ascund unele fapte, nevoia de a câştiga timp este singurul lucru de care trebuie să-mi pese."

În notele dumitale ai făcut observaţia că părerea cea mai răspândită cu privire la această tristă întâmplare este şi a fost de la început că fata ar fi căzut victimă unei bande de haimanale. În anumite condiţii, părerea obştească nu e de dispreţuit. Când se alcătuieşte de la sine, când se vădeşte în chip cu totul spontan, ar trebui să o socotim la fel cu acea intuiţie care e reacţia omului de geniu. În nouăzeci şi nouă de cazuri la sută aş rămâne la hotărârea ei. Lucrul cel mai de seamă însă e să nu găsim în ea urme simţitoare de sugestie. Părerea trebuie să fie neapărat a publicului însuşi. Şi adesea este nespus de greu să-ţi dai seama de această deosebire şi s-o reţii. În cazul de faţă, mi se pare că opinia publică cu privire la o anumită bandă a fost influenţată de întâmplarea analogă şi cane e povestită amănunţit în cel de-al treilea extras de-al meu. Descoperirea cadavrului Mariei, fată tânără, frumoasă şi cu renume, face mare vâlvă în tot Parisul. Trupul ei purtând urme de violenţă este găsit plutind pe apele Senei. Dar se ştie acum că în acelaşi timp, sau aproape în acelaşi timp în care se crede că fata a fost ucisă, un atentat asemănător, deşi mai puţin grav decât cel suferit de Marie Rogêt, a fost săvârşit de o ceată de derbedei asupra unei alte tinere femei. E oare de mirare că o crimă cunoscută a putut înrâuri judecata publicului faţă de una necunoscută? Judecata aceasta aştepta o îndrumare, şi atentatul cunoscut părea s-o îndrumeze cum nu se poate mai bine. Marie a fost şi ea găsită în fluviu; şi atentatul ştiut fusese săvârşit pe acelaşi fluviu. Legătura între cele două întâmplări era atât de vădită, încât ar fi fost o adevărată minune ca lumea

să se fi lipsit de a o face şi de a o adânci. În realitate, însă, acel atentat, ştiut ca fiind săvârşit astfel, e cea mai bună dovadă că celălalt, care a avut loc aproape în acelaşi timp, n-a fost săvârşit în acelaşi chip. Ar fi fost în adevăr de necrezut ca în timp ce o ceată de dalcauci comitea într-un loc această cumplită faptă, să se fi găsit o altă ceată la fel, care, în acelaşi loc, cu aceleaşi mijloace şi metode, să făptuiască o crimă întru totul asemănătoare şi tocmai la aceeaşi vreme. Dar ce oare ar trebui să credem dacă n-am ţine seama de părerea sugerată în chip spontan mulţimii de această neobişnuită serie de coincidenţe?

Înainte de a trece mai departe, să ne oprim la presupusa scenă a asasinatului din boschetul de la Barrière du Roule. Boschetul, deşi foarte stufos, era în vecinătatea nemijlocită a unei şosele. Înlăuntrul lui erau trei-patru lespezi mari, alcătuind un fel de jilţ cu spătar şi taburet. Pe piatra de deasupra a fost găsită o fustă albă, pe cea de a doua, o eşarfă de mătase. Tot acolo s-au mai găsit şi o umbrelă de soare, o batistă şi o pereche de mănuşi. Batista purta numele „Marie Rogêt". Pe crengile dimprejur se vedeau fâşii din rochie. Pământul era bătătorit, tufişurile rupte; era vădit că avusese loc o luptă violentă.

Cu toată vâlva pe care a stârnit-o în presă această descoperire din boschet, în ciuda părerii unanime că locul crimei nu putea fi decât acolo, trebuie să recunoaştem că erau şi unele motive temeinice de îndoială. Şi aceste puternice motive stăteau în picioare, fie că aş crede, fie că n-aş crede că locul crimei e acela. Dacă adevăratul loc al crimei era în apropiere de Rue Pavée-Saint-André, aşa cum lasă să se înţeleagă Le Commerciel, autorii ei, presupunând că locuiesc încă la Paris, au fost cuprinşi de spaimă la gândul că atenţia publicului a fost îndreptată cu dinadinsul pe făgaşul adevărat. Şi în orice minte mai ascuţită trebuia să se nască nevoia unei diversiuni, care să abată această atenţie în altă parte. Şi astfel, cum boschetul de la Barrière du Roule trezise mai demult oarecare bănuieli, era firesc să le vină în gând să pună lucrurile acolo unde au fost găsite. Nu avem nici o dovadă serioasă că lucrurile ar fi stat mai mult de câteva zile, foarte puţine la număr, în boschet, cu toate că Le Soleil presupune contrariul; există în schimb numeroase indicii care ne arată că ele n-ar fi putut rămâne acolo, fără a atrage atenţia, în răstimpul celor douăzeci de zile ce s-au scurs

între duminica fatală şi după-amiaza când băieţii aceia le-au descoperit.

„Erau cu totul mucegăite, spune Le Soleil, însuşindu-şi părerea ziarelor care au mai vorbit despre aceasta, mucegăite şi lipite unele de altele din pricina ploii. În jurul lor crescuse iarba şi acoperise o parte din ele. Mătasea umbrelei era trainică; dar pe dinăuntru firele se tăiaseră. La capătul de sus, unde fusese îndoită şi răsucită, era putredă şi plină de mucegai şi, când au încercat să o deschidă, s-a sfâşiat." Cât priveşte iarba, care „crescuse şi acoperise o parte din ele", e vădit că faptul n-a putut fi constatat decât din spusele şi din amintirile a doi băieţi, deoarece băieţeii aceştia au mişcat din loc obiectele şi le-au dus acasă mai înainte ca să fi fost văzute de un al treilea. Dar iarba creşte mai cu seamă pe o vreme umedă şi călduroasă (aşa cum a fost în zilele crimei), cam de două-trei degete pe zi. Într-o singură săptămână, o umbrelă de soare lăsată îritr-un loc semănat de curând cu iarbă poate fi cu totul acoperită de iarba care a crescut.

Cât priveşte acel mucegai, asupra căruia redactorul o ziarului Le Soleil se opreşte atât de stăruitor încât se foloseşte termenul nu mai puţin decât de trei ori în scurtul paragraf citat chiar acum, oare nu-şi dă seama ce fel de mucegai este? Trebuie noi să-l învăţăm că e vorba de una din numeroasele specii de fungus[30], a cărui caracteristică e tocmai că apare şi dispare în douăzeci şi patru de ore?

Vedeam dar de la cea dintâi aruncătură de ochi cum argumentele atât de răsunătoare aduse în sprijinul părerii că obiectele ar fi stat cel puţin trei-patru săptămâni în boschet sunt cu totul inexistente şi fără rost pentru dovedirea faptului. Pe de altă parte, e foarte greu să crezi că lucrurile acelea ar fi putut rămâne în boschetul cu pricina mai mult decât o săptămână încheiată, mai mult adică decât răstimpul dintre două duminici. Toţi cei ce cunosc câtuşi de puţin împrejurimile Parisului îşi dau seama că numai anevoie poţi găsi un loc singuratic, şi asta doar la mare depărtare de cartierele suburbane. Astfel de meleaguri neumblate şi vizitate numai din când în când în mijlocul acestor păduri şi boschete sunt cu totul de neînchipuit. Dacă vreun iubitor pătimaş al naturii, pe care îndatoririle lui îl ţin legat de praful şi căldura marii metropole, ar încerca, fie şi într-o zi de

[30] Ciuperci (lat.).

lucru, să-şi astâmpere setea de singurătate în mijlocul priveliştilor naturii încântătoare care-o înconjoară, de îndată, la fiecare pas, va simţi că farmecul lor crescând se destramă la ivirea sau la auzul glasului vreunui derbedeu sau al unei bande de cheflii. Zadarnic va căuta liniştea în desişul cel mai de nepătruns. Tocmai prin coclaurile acelea mişună toţi nespălaţii; ele sunt cele mai pângărite temple ale naturii. Cu durerea în suflet, pribeagul se va întoarce în Parisul tuturor viciilor, ca într-o speluncă spurcată, dar mai puţin respingătoare, fiindcă e mai de înţeles.. Dacă împrejurimile oraşului sunt năpădite astfel în zilele de lucru, d-apoi duminica! Derbedeul de la oraş, dezbărat de obligaţia de a munci sau lipsit de prilejurile obişnuite de a tâlhări, năzuieşte mai cu seamă spre periferii, nu din dragoste pentru viaţa la ţară, pe care în sinea lui o dispreţuieşte, ci pentru a scăpa de constrângerile şi de convenţiile sociale. Nu dorul de verdeaţă şi de aer curat, ci libertatea deşănţată a naturii îl mână aici. În hanul din marginea drumului, sau sub frunza deasă a pădurii, ferit de alte priviri decât ale tovarăşilor săi de chef, se dedă la toate nebuniile fără frâu ale unor false veselii, stârnite de rom şi de sentimentul de libertate. Eu nu susţin decât ceea ce e vădit pentru orice privire nepărtinitoare atunci când repet că ar fi fost o minune şi nimic altceva dacă lucrurile cu pricina ar fi stat în orice boschet din nemijlocita apropiere a Parisului mai mult decât răstimpul dintre două duminici fără să fi fost descoperite.

Dar avem destule motive să credem că lucrurile au fost puse în boschet numai pentru a distrage atenţia de la adevăratul loc al crimei. Şi, în primul rând, te rog să iei seama la data descoperirii lucrurilor. Confrunt-o cu data celui de al cincilea extras copiat de mine din ziare. Ai să găseşti că descoperirea a urmat aproape numaidecât după înştiinţările urgente trimise ziarului de seară. Aceste înştiinţări, deşi diferite şi provenind, pe cât se pare, fiecare din altă parte, tindeau toate la acelaşi ţel, şi anume: să îndrepte atenţia asupra unei bande care ar fi săvârşit crima şi asupra cartierului de lângă Barrière du Roule ca fiind locul crimei. Fireşte, nu presupunem nici un moment că scrisorile acelea, ca şi atenţia publicului îndreptată asupra lor, ar fi avut drept urmare găsirea lucrurilor de către cei doi băieţi; dar putem presupune cu drept cuvânt că ele n-au fost găsite mai devreme pentru simplul motiv că nu se aflau în

boschet la vremea aceea, fiind puse acolo o dată cu expedierea scrisorilor sau cu puţin mai înainte de către înşişi vinovaţii, care sunt şi autorii lor.

Boschetul acesta era cam ciudat, chiar nespus de ciudat. Era din cale-afară de stufos. În adăpostul său natural de verdeaţă se aflau trei pietroaie cu totul neobişnuite, alcătuind un jilţ cu spătar şi taburet. Şi boschetul acesta, în care natura lucrase cu atâta măiestrie, se afla în nemijlocita apropiere, la zece, douăzeci de paşi, de locuinţa doamnei Deluc, ai cărei fii erau deprinşi să cerceteze cu grijă tufişurile, în căutarea coajei de sasafras[31]. Ar fi oare un lucru nesăbuit rămăşagul de o mie contra unu că nu trecea zi fără ca măcar unul dintre băieţi să se tupileze în umbrarul acela şi să se tolănească pe jilţul lui natural? Cei care s-ar codi să ţină o asemenea prinsoare ori n-au fost copii niciodată, ori au uitat cum e firea copiilor. Repet că e greu de înţeles cum ar fi putut să rămână lucrurile nedescoperite mai mult de o zi, două, şi că de aceea, în ciuda ignoranţei dogmatice a redactorului de la Le Soleil, e foarte întemeiată presupunerea că ele fuseseră puse recent acolo unde au fost găsite.

Dar în afară de motivele înfăţişate, aici, sunt şi altele mai puternice care ne fac să credem că lucrurile au fost lăsate acolo astfel. Ia seama, te rog, la aşezarea lor atât de nefirească. Pe piatra de sus se afla o fustă albă; pe cea de a doua, o eşarfă de mătase; o umbrelă, o pereche de mănuşi şi o batistă purtând numele „Marie Rogêt" erau risipite ici şi colo. E tocmai aşezarea pe care era firesc să o facă o persoană nu prea isteaţă, care a dorit să aşeze obiectele în chip cât mai firesc. Dar nu e nici într-un caz, o aşezare cu adevărat firească. Mai degrabă m-aş fi aşteptat să văd toate lucrurile pe jos şi călcate în picioare. În spaţiul restrâns al acelui boschet era aproape cu neputinţă ca fusta şi eşarfa să fi rămas la locul lor pe pietre, expuse fiind mişcărilor necontrolate ale mai multor inşi care s-au încăierat. E vădit, ni se spune, că a avut loc o luptă: pământul era bătătorit, tufişurile rupte, dar s-a găsit o fustă şi o eşarfă rânduite de parcă ar fi fost puse în rafturi. „Bucăţile din rochie, agăţate în spini, erau cam de trei palme lăţime şi de şase palme lungime. Una era tivul rochiei, care fusese cârpit... Arătau ca nişte fâşii

[31] Plantă înrudită cu dafinul, originară din Canada; infuzia de coajă de sasafras se foloseşte ca tonic.

rupte". Aici, fără a-şi da seama, Le Soleil a folosit o frază care dă nespus de mult de bănuit. Aşa cum sunt descrise fâşiile, arată într-adevăr ca nişte bucăţi care au fost sfâşiate cu mâna şi într-un scop anume. Arareori se întâmplă ca o bucată dintr-o rochie, la fel tu aceea de care e vorba, să fie sfâşiată de un spin. Prin felul ei, o astfel de ţesătura dacă se agaţă de un spin sau de un cui, se sfâşie pe fir drept sau se împarte în două benzi lungi, în unghi drept, întâlnindu-se la punctul pe unde a intrat spinul. Dar e aproape cu neputinţă să-ţi închipui că bucata ar putea fi smulsă cu totul. N-am văzut niciodată aşa ceva, cum n-ai văzut nici dumneata. Pentru a rupe în bucăţi o asemenea ţesătură e nevoie aproape întotdeauna de două forţe distincte în direcţii opuse. Dacă ţesătura are două margini, ca, de pildă, la o batistă, şi cineva doreşte să sfâşie o bucată din ea, atunci şi numai atunci ar fi de-ajuns o singură forţă. În cazul de faţă însă e vorba de o rochie, neavând decât o singură margine. Dar ar fi o adevărată minune ca din pricina spinilor să se fi sfâşiat o parte de la mijloc, unde nu există margine. Şi un singur spin nu ar fi fost în stare s-o facă. Chiar dacă ar exista o margine, şi tot ar fi ne-voie de doi spini, unul acţionând în două direcţii diferite şi celălalt într-una singură. Şi aceastai numai dacă presupunem că marginea e netivită. Dacă e tivită, lucrul e aproape cu neputinţă. Vedem dar cât sunt de mari şi numeroase piedicile ce se află în calea afirmaţiei că sfâşierea s-a întâmplat din cauza spinilor; şi, totuşi, ni se cere să credem că mai multe bucăţi, nu una singură, ar fi fost sfâşiate la fel. Şi una dintre bucăţi era tocmai tivul rochiei! O altă bucată nu era tivul, ci o parte din fustă; cu alte cuvinte spinii ar fi rupt-o cu totul din acea parte a rochiei care nu avea nici o margine! S-avem iertare, dar nu putem crede astfel de lucruri! Luate totuşi laolaltă, ele dau mai puţin de bănuit decât faptul surprinzător că lucrurile ar fi fost lăsate în acest boschet de nişte asasini care au fost atât de prevăzători încât s-au gândit să înlăture cadavrul. Cu toate acestea, dacă-ţi închipui că am de gând să tăgăduiesc că boschetul acela ar fi fost locul crimei, înseamnă că nu m-ai înţeles bine. Trebuie să se fi petrecut acolo ceva foarte rău sau poate s-a întâmplat o nenorocire la doamna Deluc. De fapt, însă, aceasta nu are prea mare importanţă. Noi nu ne-am luat sarcina să găsim locul unde s-a săvârşit crima, ci să descoperim pe făptaşii ei. Prin tot ceea ce ţi-am spus, lăsând la o parte felul amănunţit al expunerii

mele, am vrut, mai întâi, să-ţi demonstrez absurditatea afirmaţiilor pripite şi categorice din Le Soleil şi mai cu seamă să te fac să examinezi din nou faptul îndoielnic dacă omorul a fost sau nu săvârşit de o bandă.

Înainte de a adânci această problemă, vom aminti în treacăt amănuntele revoltătoare date de chirurgul interogat la anchetă. E de ajuns să spun că deducţiile sale cu privire la numărul ticăloşilor au fost, pe drept cuvânt, luate în râs de către toţi anatomiştii de vază ai Parisului ca fiind greşite şi cu totul lipsite de temei. N-ar fi cu neputinţă ca lucrurile să se fi petrecut aşa cum presupune el, dar nu văd nici un motiv să fie aşa, când s-ar putea mai degrabă să fi fost cu totul altfel.

Să ne oprim acum asupra acelor „urme de luptă" şi să ne întrebăm ce vor ele să ne dovedească. Că al existat o bandă? Dar nu dovedesc ele mai curând lipsa unei bande? Cum ar fi putut avea loc între fata plăpândă şi fără apărare şi presupusa bandă de mişei o luptă atât de îndârjită şi de lungă încât să fi lăsat urme peste tot? Era de ajuns încleştarea unor braţe vânjoase pe tăcute, şi totul se sfârşea. Victima s-ar fi lăsat în voia lor. Ţine seama însă că argumentele invocate de mine împotriva tezei că boschetul ar fi locul crimei nu se referă în cea mai mare! pare decât la faptul că el ar fi locul unei crimei săvârşite de mai mulţi inşi, şi nu de unul singur. Dacă presupunem că n-a fost decât un singur siluitor, numai atunci şi numai în acest caz ne putem închipui că a avut loc o luptă atât de violentă şi de îndârjită încât să lase urme vădite.

Şi mai e ceva. Am mai pomenit de bănuiala care se naşte din faptul că lucrurile cu pricina au fost lăsate în boschetul în care au fost descoperite. Pare aproape cu neputinţă ca aceste dovezi de vinovăţie să fi fost lăsate din întâmplare acolo unde s-au şi găsit. Se presupune că făptaşii au avut destulă prezenţă de spirit pentru a înlătura cadavrul. Şi, totuşi, o altă dovadă, mai strigătoare decât cadavrul însuşi (ale cărui trăsături ar fi putut să fie repede alterate şi descompuse), este lăsată să se răsfeţe, ca o sfidare, pe locul crimei: e vorba de batista cu numele victimei. Dacă e la mijloc o greşeală, ea nu poate fi greşeala unei bande. Nu ne-o putem închipui decât din partea ununi singur ins. Să vedem: un oarecare a săvârşit o crimă. E singur cu fantoma celei dispărute. E înspăimântat de cea care zace în faţa lui, fără nici o mişcare. Patima-i furioasă s-a stins, şi acum

în inima sa e loc destul pentru groaza firească pe care fapta săvârşită i-o inspiră. Îi lipseşte acea încredere pe care o dă cu siguranţă prezenţa mai multora. E singur cu moarta. Tremură şi se înfioară. Trebuie totuşi să ia măsuri în ce priveşte cadavrul, îl târăşte până la malul apei, dar lasă în urma sa celelalte dovezi de vinovăţie. Căci e greu, dacă nu chiar cu neputinţă, să ducă toată povara deodată, şi mai lesne va fi să se întoarcă pentru a lua tot ce a mai rămas acolo. Dar în anevoioasa lui călătorie spre Sena, groaza i se înteţeşte. Zvonul vieţii îl însoţeşte în cale. De zeci de ori aude sau i se pare că aude pasul cuiva care-l pândeşte, îl îngrozesc până şi luminile oraşului. Totuşi, într-un târziu, după îndelungi şi dese opriri, groaznic de chinuitoare, ajunge la malul fluviului şi scapă de cumplita lui povară, pesemne cu ajutorul unei bărci. Dar oare ce comori ale lumii, ce teamă de pedeapsă ar avea destulă putere ca să-l îndemne pe ucigaşul singuratic să se întoarcă pe acelaşi drum anevoios şi plin de primejdii către boschetul plin de amintiri care-i îngheaţă sângele în vine? Fie ce-o fi, el nu se reîntoarce. Chiar dacă ar vrea, nu s-ar putea reîntoarce. Singurul lui gând este să scape cât mai repede. Întoarce spatele pentru totdeauna acelor tufişuri de groază şi fuge ca din faţa mâniei cerului.

Dar ce s-ar întâmpla dacă ar fi vorba de o bandă? Numărul lor mare le-ar fi dat curaj dacă, bineînţeles, din sufletul unui bandit ticălos ar lipsi curajul; şi nu se poate închipui o bandă alcătuită într-alt fel decât numai din asemenea ticăloşi. Numărul lor ar fi fost de-ajuns, cred eu, ca să-i lecuiască de spaima cumplită şi fără temei care mi se pare că ar fi paralizat pe un om stingher. Chiar dacă presupunem că unul dintre ei sau chiar doi-trei ar fi scăpat ceva din vedere, această scăpare ar fi fost îndreptată de un al patrulea. Ei n-ar fi lăsat nimic în urma lor; fiind mai numeroşi, ar fi fost în măsură să transporte totul dintr-o dată. Nu ar mai fi fost nevoie să se întoarcă.

Ia seama şi la faptul că atunci când s-a găsit cadavrul, din veşmântul de deasupra „fusese sfâşiată o bucată lată cam de o palmă, mergând până la talie... şi prinsă într-un fel de nod la spate". Lucrul acesta a fost făcut cu intenţia vădită de a întocmi un ochi cu ajutorul căruia să târască trupul. Dar le-ar fi trecut oare prin gând mai multor oameni să recurgă la un asemenea mijloc? Nu numai că ar fi fost de ajuns ca trei-patru inşi să apuce cadavrul de mâini şi de picioare, dar acesta ar fi fost cel mai bun

mijloc de transport. E vorba aici de născocirea unuia singur, şi ajungem astfel la faptul că „împrejmuirea dintre boschet şi râu fusese doborâtă şi pe pământ se vedeau urmele unei poveri foarte grele care fusese târâtă pe acolo". S-ar fi ostenit oare zadarnic o bandă întreagă să mai scoată ulucile ca să târască "un cadavru printre ele,", când ar fi putut într-o singură clipă să-l treacă pe deasupra lor? S-ar fi apucat oare mai mulţi inşi să târască în felul acesta un cadavru de n-ar fi vrut cu dinadinsul să lase urme vădite că l-au târât?

Aici trebuie să amintim o observate a gazetei Le Commerciel, observaţie pe care am comentat-o şi mai înainte, în oarecare măsură: „O fâşie... din fusta sărmanei fete, spunea ziarul, a fost ruptă şi legată sub bărbie şi în jurul gâtului ei, pesemne pentru a o împiedica să ţipe. Aceasta nu poate fi decât fapta unor derbedei care nu aveau nici batistă în buzunar."

Am arătat mai sus că un adevărat derbedeu nu umblă niciodată fără batistă. Dar nu asupra acestui lucru voiam să atrag atenţia. Că legătura n-a fost folosită în scopul născocit de Le Commerciel şi nici din lipsă de batistă, avem ca dovadă chiar batista lăsată în boschet; şi că scopul nu a fost de a-i înăbuşi ţipetele, reiese din faptul că a fost întrebuinţată o fâşie de stofă în locul acelei batiste, care ar fi răspuns cu mult mai bine acestui scop. Dar instrucţia aminteşte că legătura aceea ar fi fost găsită în jurul gâtului atârnând slobodă şi fixată cu un nod trainic. Vorbele acestea sunt destul de încâlcite, dar se deosebesc simţitor de cele afirmate de Le Commerciel. Fâşia avea o lăţime de optsprezece degete, dar, deşi din muselină, putea alcătui totuşi o funie trainică dacă era strânsă sau răsucită de-a lungul ei. Şi a fost găsită răsucită chiar în felul acesta. Părerea mea e următoarea: ucigaşul singuratic, după ce a transportat cadavrul o bucată de drum (fie din boschet, fie din altă parte) cu ajutorul benzii înfăşurate în jurul taliei, a socotit că, procedând astfel, greutatea este prea mare pentru puterile sale. S-a hotărât să târască povara. Sunt urme care arată că a fost târâtă. În scopul acesta, a fost nevoie să lege un fel de funie la un capăt. Cel mai bun lucru era să i-o lege de gât, capul împiedicând-o să lunece. Şi atunci ucigaşul s-a gândit, fără doar şi poate, la fâşia înfăşurată peste şale. S-ar fi folosit de ea de n-ar fi fost înfăşurată în jurul cadavrului şi legată cu un nod, ceea ce-l stingherea, cum şi faptul că nu fusese sfâşiată decât în

parte. Era mai lesne să sfâşie o altă bucată din fustă. După ce a sfâşiat-o, a legat-o strâns în jurul gâtului, şi astfel a târât victima până la malul apei. Faptul că această „legătură" de care şi-a făcut rost cu multă trudă şi întârziere şi care răspundea prea puţin scopului avut în vedere a fost totuşi folosită de el dovedeşte că nevoia de a o folosi s-a născut din împrejurări ce s-au ivit la un moment când nu mai avea batista la îndemână, cu alte cuvinte, chiar aşa cum am presupus noi, adică după ce a părăsit boschetul (dacă admitem boschetul), pe parcursul dintre acesta şi fluviu.

Ai să-mi spui însă că depoziţia doamnei Deluc (!) stăruie mai ales asupra unei cete de puşlamale în vecinătatea boschetului la ceasul crimei sau cam pe atunci. N-am nimic de zis. Mă întreb însă dacă pe la Barrière du Roule n-au trecut o duzină de cete la fel cu aceea descrisă de doamna Deluc cam la timpul când s-a întâmplat tragedia. Dar banda care a atras asupră-i mânia înverşunată a doamnei Deluc şi a determinat depoziţia ei cam târzie şi suspectă, singura bandă despre care pomeneşte bătrâna aceasta cinstită şi cumsecade, este aceea despre care afirmă că i-ar fi mâncat cozonacii şi i-ar fi băut rachiul fără a-şi da osteneală de a plăti. Et hinc ilae irae.[32]

Care este însă mărturia exactă a doamnei Deluc? „S-a pomenit cu o ceată de dalcauci care au făcut tărăboi, au mâncat şi au băut pe veresie, au luat-o pe acelaşi drum ca tânărul cu fata, s-au întors la han pe înserat şi au trecut Sena ca şi cum ar fi fost foarte grăbiţi."

Se prea poate ca această grabă să i se fi părut mai mare decât era în realitate doamnei Deluc, care, în jalea şi durerea ei, rămăsese cu gândul la berea şi cozonacii ce-i fuseseră luaţi cu de-a sila — bere şi cozonaci pentru care poate că mai trăgea nădejde că o să fie despăgubită. Altminteri, cum era şi pe înserat, de ce ar fi pomenit de graba lor? Nu e de mirare, fireşte, că până şi o ceată de haimanale se zorea să ajungă acasă, când avea de trecut o apă mare cu nişte bărcuţe, când îi ameninţa o furtună şi când se lăsa noaptea.

Am spus se lăsa. Fiindcă nu se înnoptase încă de tot. De-abia se înserase când ciudata grabă a derbedeilor jignise privirile fără prihană ale doamnei Deluc. Dar mai ştim încă ceva: că în aceeaşi seară doamna Deluc, împreună cu fiul ei cel mai

[32] Şi de aici mânia ei (lat.).

mare, au auzit ţipetele unei femei în vecinătatea hanului. Şi cum sună cuvintele doamnei Deluc pentru a arăta la care ceas al serii au auzit acele ţipete? „Puţin după lăsarea întunericului", zice ea. Dar „puţin după lăsarea întunericului" înseamnă totuşi noapte, iar pe înserat este încă oarecare lumină. Astfel, pare cât se poate de limpede că ceata părăsise Barrière du Roule mai înainte ca doamnei Deluc să i se pară că aude ţipetele acelea. Şi cu toate că, în numeroasele dări de seamă despre anchetă, aceşti doi termeni (pe înserat" şi „după lăsarea întunericului") sunt fulosiţi mereu şi în mod invariabil, aşa cum i-am folosit şi eu stând de vorbă cu dumneata, nici redactorii de la ziare şi nici copoii poliţiei nu şi-au dat seama până în clipa de faţă cât de mare e deosebirea dintre ei.

Voi mai adăuga un singur argument împotriva ipotezei că ar fi o bandă. Dar un argument cu greutate şi căruia nu-i poate sta nimic împotrivă, cel puţin pentru o minte ca a mea. Faţă de răsplata importantă şi de iertarea deplină oferită denunţătorului, e cu neputinţă de crezut că vreun individ făcând parte dintr-o ceată de haimanale sau din orice fel de cârdăşie nu şi-ar fi trădat de mult complicii. Pentru orice membru al unei bande de acest soi, teama de a fi trădat e mai mare decât dorinţa de a scăpa cu faţa curată sau de a primi o recompensă. Ca, să nu fie el însuşi trădat, trădează din capul locului şi pe negândite. Faptul că secretul nu a fost încă destăinuit, e cea mai bună dovadă că este un secret la mijloc. Numai Dumnezeu şi o fiinţă omenească, sau două, cunosc fapta aceasta macabră în toată grozăvia ei.

Să strângem acum roadele sărace, dar neîndoielnice, ale lungii noastre analize. Am ajuns la convingerea că este vorba fie de un accident fatal sub acoperământul doamnei Deluc, fie de un omor săvârşit în boschetul de la Barrière du Roule de către cineva care era amantul sau măcar prietenul intim al decedatei. Acest prieten este oacheş. Culoarea feţei lui, felul în care era făcută legătura din jurul gâtului şi nodul pescăresc cu care era prinsă panglica pălăriei ni-l înfăţişează ca pe un marinar. Prietenia lui cu decedata, o fată uşuratică, nu însă josnică, îl arată ca fiind dintr-un alt aluat decât marinarii de rând. Scrisorile, foarte bine aduse din condei, care au apărut în ziare, întăresc mult ipoteza noastră. Împrejurările primei escapade, aşa cum sunt povestite în Le Mercure, tind să contopească figura acestui

matelot cu aceea a ofiţerului de marină despre care se ştie că cel dintâi a împins-o pe biata fată în păcat.

Aici se cuvine să ţinem seama de absenţa prelungită a tânărului oacheş. Mă întrerup o clipă pentru a observa că omul acesta are chipul bronzat Şi negricios. Nu e vorba de o culoare negricioasă obişnuită, căci ea alcătuieşte singura particularitate, de care îşi amintesc atât Valence, cât şi doamna Deluc. Dar de ce lipseşte omul acesta? A fost oare ucis şi el de bandă? Dacă-i aşa, de ce nu se găsesc decât urmele fetei asasinate? E firesc să se presupună că teatrul celor două crime a fost acelaşi. Dar unde este cadavrul său? E mai mult ca sigur că ucigaşii ar fi procedat la fel cu amândoi. Se poate însă afirma că omul acesta trăieşte şi se fereşte să se arate în lume de teamă să nu fie învinuit de crimă. Se poate presupune că acum, după ce s-a dovedit că a fost văzut cu Marie, el e stăpânit de această teamă, care însă, în momentul crimei, n-a avut nici o putere asupra lui. Cel dintâi imbold al unui nevinovat ar fi fost să dezvăluie crima şi să ajute la descoperirea ucigaşilor. Motive tactice ar fi trebuit să-l îndemne s-o facă. Fusese văzut cu fata. Trecuseră împreună fluviul cu bacul. Denunţarea asasinilor ar fi părut până şi unui idiot singurul mijloc sigur de a nu fi bănuit. Nu putem presupune că, în noaptea duminicii fatale, nu s-ar fi făcut cu nimic vinovat şi nici n-ar fi aflat nimic de crima săvârşită. Căci numai în cazul acesta ar fi fost cu putinţă să înţelegem ca el, în viaţă fiind, să nu-i fi denunţat pe asasini.

Şi ce mijloace avem noi de a cunoaşte adevărul? Vom vedea că, pe măsură ce înaintăm, aceste mijloace se înmulţesc şi capătă greutate. Să cercetăm cu de-amănuntul ce anume s-a întâmplat în cea dintâi escapadă. Să lămurim întreaga poveste cu ofiţerul acesta în împrejurările de acum şi să aflăm pe unde s-a perindat la timpul anume când s-a comis crima. Să confruntăm cu grijă între ele diversele înştiinţări trimise ziarului de seară care urmăreau să dea vina pe o bandă. Să le comparăm apoi din punctul de vedere al scrisului şi al stilului cu acelea trimise mai demult ziarului de dimineaţă şi care insistau atât de aprig asupra vinovăţiei lui Mennais. După ce am făcut şi aceasta, să comparăm feluritele comunicări cu scrisul ofiţerului. Să încercăm să dobândim prin întrebări stăruitoare de la doamna Deluc, de la fiii săi, ca şi de la vizitiul omnibusului, Valence, mai multe amănunte despre înfăţişarea şi purtările

bărbatului aceluia oacheş. Nu se poate ca întrebările puse în mod iscusit să nu smulgă de la vreunul din martori vreun amănunt asupra acestui punct anume (sau asupra altora), amănunt pe care martorul însuşi nici nu-şi dă seama că-l cunoaşte. Şi acum să căutăm barca găsită de barcagiu în dimineaţa de luni, 23 iunie, şi care a dispărut de la biroul de navigaţie fără ştirea ofiţerului de serviciu şi fără cârmă, cu puţină vreme înainte de descoperirea cadavrului. Procedând cu băgare de seamă şi stăruinţă, vom da neapărat de urma acelei bărci. Căci nu numai că barcagiul care a oprit-o poate s-o recunoască, dar cârma ei se afla la dispoziţia anchetei. Nimeni nu leapădă cu uşurinţă şi fără să se mai intereseze de ea cârma unei bărci cu pânze. Şi aici dă-mi voie să mă opresc şi să strecor o întrebare. Nu s-a dat nici o înştiinţare despre găsirea unei bărci. A fost adusă pe tăcute la biroul de navigaţie şi tot pe tăcute a dispărut. Dar cum se face că proprietarul ei sau cel ce o folosea a putut fi informat, fără să se fi dat nici un anunţ, încă de marţi dimineaţă, despre locul unde se afla barca găsită luni, afară doar dacă ne închipuim că întreţine, fără întrerupere, cu marina oarecare legături personale, care-l fac să fie la curent cu micile întâmplări ce-o privesc şi cu măruntele ştiri de interes local?

Când am vorbit de asasinul singuratic, târându-şi povara până la mal, am lăsat să se înţeleagă că el poate şi-o fi făcut rost de o barcă. Acum ne dăm bine seama că Marie Rogêt a fost aruncată dintr-o barcă. E firesc ca lucrul să se fi petrecut astfel. Cadavrul nu putea fi lepădat în apa prea puţin adâncă de lângă mal. Semnele ciudate de pe spatele şi de pe umerii victimei amintesc de coastele din fundul unei bărci. Faptul că nu s-a găsit nici o greutate atârnată de trup confirmă ideea aceasta. Dacă ar fi fost aruncat de pe mal, s-ar fi legat de el o greutate oarecare. Ne putem explica lipsa greutăţii presupunând că ucigaşul nu a avut prevederea să-şi facă rost de ea mai înainte de a se depărta de mal. În clipa când a vrut să arunce cadavrul în apă, el nu se poate să nu-şi fi dat seama de acest lucru; dar atunci nu mai avea la îndemână nimic ce i-ar fi putut fi de folos. A preferat să înfrunte orice risc, decât să se întoarcă la malul acela blestemat. După ce s-a dezbărat de povara lui macabră, asasinul se va fi grăbit să se întoarcă în oraş. În dreptul unui chei întunecos a sărit pe mal. Să fi legat oare şi barca? Era prea

zorit pentru aşa ceva. Mai mult încă, legând-o la chei, i s-ar fi părut că lasă acolo o dovadă temeinică împotriva lui însuşi. Gândul lui firesc va fi fost să alunge cât mai departe cu putinţă tot ceea ce avea oarecare legătură cu crima. Nu numai că trebuie să se fi depărtat de chei, dar nu putea lăsa acolo nici barca. Desigur că a împins-o în apă să plutească în voia curentului. Să mergem mai departe cu gândul. Dimineaţa, ticălosul este cuprins de o groază nespusă când află că barca a fost găsită şi că e adăpostită într-un loc unde el e nevoit să meargă zilnic, într-un loc unde probabil îndatoririle lui îi impun să se ducă. În noaptea următoare, fără a cuteza să ceară cârma, o face să dispară. Unde se află acum acea barcă fără cârmă? Asta trebuie să descoperim în primul rând. Cu cea dintâi rază de lumină aruncată aici, se vor ivi şi zorile izbânzii noastre. Această barcă ne va călăuzi cu o repeziciune care ne va uimi şi pe noi către acela care a folosit-o în noaptea fatală de duminică. Un fapt nou va veni să confirme pe celălalt şi vom găsi urma ucigaşului.

(Din motive pe care nu le vom expune aici, dar care pentru mulţimea cititorilor vor părea evidente, ne-am îngăduit ca din manuscrisul aflat în mâinile noastre să suprimăm acea parte în care se arată în mod amănunţit cum a fost folosit indiciul în aparenţă şubred descoperit de Dupin. Credem nimerit să spunem doar atât: rezultatul urmărit a fost atins; iar prefectul a împlinit întocmai, deşi cam în silă, condiţiile învoielii sale cu cavalerul Dupin. Articolul domnului Poe se încheie cu următoarele cuvinte. (Red.[33])

Se înţelege că vorbesc despre coincidenţe, şi nimic altceva. Ceea ce am scris mai sus asupra acestui subiect e de ajuns. În inima mea nu sălăşluieşte nici o credinţă în supranatural. Nici un om care cugetă nu va tăgădui că una e natura şi alta e dumnezeirea. Este de asemenea de netăgăduit că aceasta din urmă, creând-o pe cea dintâi, o poate priveghea şi preface după voia sa. Am spus "după voia sa" fiindcă aici e vorba de voinţă şi nu de putere, cum afirmă o logică absurdă. Nu spun că dumnezeirea nu şi-ar putea schimba legile sale, dar că noi o jignim închipuindu-ne că poate fi nevoie să le schimbe: La obârşie aceste legi au fost făurite pentru a îmbrăţişa toate întâmplările

[33] Redacţia revistei care a publicat iniţial articolul de faţă (n.a.).

care ar putea fi cuprinse în viitor. Pentru Dumnezeu totul se petrece în clipa de faţă.

Repet că vorbesc despre aceste lucruri ca despre nişte coincidenţe. Mai mult încă, din povestirea mea se va vedea că între soarta nefericitei Mary Cecilia Rogers, atât cât ne este cunoscută, şi soarta unei oarecare Marie Rogêt, până la o anumită epocă din viaţa ei, a existat o asemănare atât de desăvârşită, încât mintea ţi se tulbură când te gândeşti la ea. Am spus că toate acestea se vor vedea. Dar nici o clipă să nu se creadă că atunci când înşiram trista poveste a Mariei din vremea de care am vorbit şi descriam misterul în care a fost învăluită până la deznodământ am făcut-o cu intenţia de a adânci asemănarea dintre ele, sau chiar de a insinua că măsurile luate la Paris pentru descoperirea asasinului unei vânzătoare de magazin, sau orice măsuri întemeiate pe raţionamente asemănătoare, ar putea duce la rezultate similare.

În ceea ce priveşte ultima parte a presupunerii, trebuie să avem în vedere că orice schimbare, cât de neînsemnată, în datele celor două probleme, poate da naştere celor mai grave erori de calcul, făcând să se depărteze simţitor cele două serii de întâmplări. Aproape la fel ca în aritmetică, unde o eroare, care, în sine, poate fi fără însemnătate, produce, în cele din urmă, prin puterea înmulţirii, în tot cursul acţiunii, un rezultat nespus de depărtat de adevăr. Iar în ceea ce priveşte prima parte, nu trebuie să pierdem din vedere că acelaşi calcul al probabilităţilor, de care am pomenit mai sus, se opune oricărei încercări de a prelungi paralelismul, şi se opune cu străşnicie cu atât mai mare şi mai hotărâtă cu cât paralelismul acesta a fost mai exact şi mai exact şi mai cuprinzător. Aceasta e una dintre acele afirmaţii anormale care, părând că se adresează unei gândiri cu totul străine de matematici, este totuşi ceva ce nu poate fi înţeles pe deplin decât de un matematician. Aşa, de pildă, e nespus de greu să convingi pe un cititor oarecare că dacă un jucător la zaruri a dat de două ori pe rând dubla de şase, este de ajuns faptul acesta pentru a putea pune rămăşag oricât de mare că dubla de şase nu mai cade şi la a treia încercare. O cugetare de acest fel este de obicei respinsă din capul locului de raţiune. E de neînţeles cum pot cele două aruncări de zar care au fost jucate şi care s-au mistuit cu totul în trecut să înrâurească o aruncare ce nu există decât în viitor.

Şansa de a da dubla de şase pare să fie aceeaşi ca în orice clipă, adică supusă numai influenţei feluritelor aruncări ce se pot face la jocul de zaruri. Şi aceasta e o idee care apare atât de vădit, încât încercarea de a o combate este primită mai curând cu un zâmbet de ironie decât cu luare-aminte şi bunăvoinţă. Greşala ce se face aici — o greşeală grosolană şi foarte dăunătoare — nu mă pot încumeta să o înfăţişez în limitele care mi s-au hotărât acum. Iar pentru logicieni nu e nevoie să o mai prezint. E de ajuns să spun aici că ea face parte dintr-un şir nesfârşit de greşeli care înlocolţesc în calea raţiunii din pricina tendinţei acesteia de a căuta adevărul numai în amănunte.

Misterul Mariei Rogêt (în original The Mystery of Marie Rogêt) a văzut lumina tiparului în numerele din noiembrie şi decembrie 1842 şi februarie 1843 ale revistei Ladies' Companion din New York.